

Abstract

This paper examines the subject of sustainability on a European level through Ernesto Laclau and Chantal Mouffes discourse theory. First, the paper examine The EU-Commissions reflection paper: *Towards a sustainable Europe by 2030* and determine the way that the concept of sustainability is given meaning through the communication. Secondly, the national energy and climate plan of Poland is examined by the way Poland observes the discourse set by the EU-Commission, and how Poland seeks to fixate the concept of sustainability. Thirdly, the same examination is done with the national energy and climate plan of Denmark, which is compared to the analytical points from the first two parts of the paper, as well as looking at how Denmark seeks to fixate the concept of sustainability. Finally, the paper ends with a discussion of these analytical points and how the observings is an expression of strategic communication.

Indhold

Abstract	1
Indledning.....	4
Problemfelt.....	5
Problemformulering	7
Analysestrategi	8
Indledning.....	8
Projektets litterære positionering	8
(Den epistemologisk orienterede) videnskabsteori	9
Konditionering af ledeforskel	10
Valg af iagttagelsespunkt.....	11
Diskursanalyse	12
Valg/kritik af analysestrategi	12
Analysens struktur	13
Valg af empiri.....	15
Baggrunden for de nationale energi- og klimaplaner	16
Engelsksprogede dokumenter	16
Udvælgelse af kategorier i empirien	17
Polens nationale energi- og klimaplan	17
Diskursteori	18
Udgangspunktet	18
Den historiske udvikling i det teoretiske forfatterskab	18
Hegemoni	20
Artikulation.....	20
Diskurs	21
Social demands.....	22
Agonisme	23
Tom betegner	23
Yderligere begrebsafklaring.....	24
SDG's:.....	24
Analyse 1 - EU-Kommissionen	25
EU-Kommissionens oplæg	25
Bæredygtighedsbegrebet	26
Social demand	28

Et bæredygtigt Europa i 2030?	30
Økonomi	31
Social retfærdighed	33
Research, innovation og uddannelse	35
Delkonklusion	36
Analyse 2 - Polen	38
Det agonistiske forhold	39
Social demand	44
Bæredygtighedsbegrebet	45
Økonomi	46
Energisikkerhed	48
Research, uddannelse og innovation	51
Delkonklusion	53
Analyse 3 - Danmark.....	55
Det agonistiske forhold	56
Social demand	58
Bæredygtighedsbegrebet	60
Økonomi	61
Energisikkerhed	63
Research, uddannelse og innovation	65
Delkonklusion	68
Diskussion	70
Konklusion	75
Kritisk refleksion	80
Referencer	81
Bøger:	81
Web:	81
Bilag:	83

Indledning

“I want you to act as if our house is on fire. Because it is.”(TheGuardian1), sådan lød det fra den dengang blot 16-årige svensker Greta Thunberg på World Economic Forums årlige hovedmøde i Davos, Schweiz, i januar 2019, hvor den svenske klimaaktivist var en af talerne. Denne tale var blot en af mange for den unge svensker, der i løbet af 2019 fik skabt et navn for sig selv på den klimapolitiske scene. Hvad der startede blandt nogle svenske folkeskoleelever – med Greta Thunberg i spidsen – der pjækkede fra skole for at sætte fokus på klimaet, udviklede sig i løbet af 2019 til den verdensomspændende bevægelse *Youth for climate*, hvor flere hundrede tusinder af folkeskoleelever og andre unge på verdensplan ”tog fri” fra skole om fredagen og gik på gaden for at demonstrere. Den støt voksende bevægelse af unge mennesker med fokus på klimaet, betød ikke blot øget fokus på Greta Thunberg som frontfigur, men også øget fokus på de ansvarlige politikere og politiske institutioner. Klimabevægelserne verden over fik for alvor sat fokus på klimaforandringerne og fremtidens klode. Det var da også i januar 2019, at EU-Kommissionens første-næstformand, Frans Timmermans, sammen med EU-Kommissionens næstformand, Jyrki Katainen, i deres forord til oplægget *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030* beskrev den situationen som følger:

“The world is in a flux and we are in the midst of the fourth industrial revolution. Everything is changing for everyone. Pretending otherwise is an abdication of common sense.” (KOM, 2019: 2).

Det er efterhånden mange år siden, at de første forskere pointerede potentielle problemer med klimaforandringer i fremtiden, hvis ikke vi ændrede vores levevis. Det synes imidlertid som om, at de seneste år for alvor har fået sat gang i bevægelserne omkring klimaforandringerne. Hvad der for mange år siden startede som en teori om fremtiden blandt forskere, som ofte blev skudt ned af argumenter omkring historiske udsving i temperaturen på kloden, er i dag mere eller mindre slået fast som fakta omkring fremtiden. På trods af den øgede erkendelse af klimaforandringers konsekvenser, er der stadig indflydelsesrige kritikere, blandt andet den amerikanske præsident Donald Trump, som ved flere lejligheder har ytret sin kritik både gennem taler og gennem hans Twitter-profil. Den 4. november 2019 meldte USA sig også officielt ud af Parisaftalen, en udtrædelse der træder i kraft den 4. november 2020. Med det amerikanske præsidentvalg den 3. november 2020, kan den beslutning dog blive omstødt afhængigt af præsidentvalgets udfald, men for nuværende er USA således på vej ud af aftalen (Information1).

På trods af klimabelastningens efterhånden almene anerkendelse, er det således ikke alle lande, der er på bølgelængde i forhold til indsatsen mod klimaudfordringerne. På verdensplan er der store forskelle på både synet på klimaforandringernes omkostninger, samt hvordan problemerne bør håndteres. Det er imidlertid ikke kun i det store verdensbillede, hvor kulturelle forskelle og forskellige situationer landene imellem har indflydelse på forståelsen af klimaforandringer og fremtiden. På EU-plan, hvor medlemslandene til en vis grad indgår under samlede betingelser og lovgivning på en række områder, er der store forskelle i synet på klimaforandringerne. På trods af et fælles forbund, en relativ lille geografisk spredning og mindre kulturel forskel, er der således langt fra enighed om, hvordan klimaforandringer bør håndteres.

Problemfelt

Valget til Europa-Parlamentet i 2019 blev i mange lande et 'klimavalg'. For 70% procent af de danskere, der gik til stemmeurnen til Europa-Parlamentsvalget, var det klimaindsatsen og miljøbeskyttelse, der fik dem til at stemme. Danmark var således et af de lande, hvor vælgerne i høj grad var påvirket af klimaindsatsen, i forhold til hvor deres stemme blev placeret. På EU-plan var tallet nemlig kun 37%, kontra 70% blandt de danske vælgere (Europarl). De danske vælgere viser således interesse for klimaindsatsen, hvilket også afspejler sig hos de danske politikere, ikke blot nationalt, hvor Mette Frederiksen i sin tale efter valget takkede specielt de unge vælgere, for at gøre Folketingsvalget til et 'klimavalg' (DR1), men også i internationale sammenhænge, hvor danske politikere flere gange har advokeret for, at Danmark skal være foregangsland i klimaindsatsen. På FN's klimatopmøde, hvor selvsamme Mette Frederiksen var på talerstolen, pointerede hun på et pressemøde, at "*Civilsamfundet - især de unge - presser politikerne*" (Politikken1). Hun påpegede i samme forbindelse, at nogle af landene - med Danmark i front - pressede de andre lande i klimaindsatsen (Politikken1). Det var således en vigtig pointe for den danske Statsminister, at Danmark skulle gå forrest i kampen mod klimaforandringerne og presse de andre lande til at øge indsatsen.

Det er imidlertid ikke alle EU-medlemslandene, der deler den danske entusiasme på klimaområdet. En række af medlemslandene - specielt fra 'østblokken' - har fra start været skeptiske omkring klimaindsatsen og EU's klimamål. Allerede fra starten af forhandlingerne af den nye flerårige finansielle ramme (MFF) for EU, blev der lagt op til en øget klimaindsats på europæisk plan.

Budgetposten for klima og miljø blev i det første udkastet til den nye MFF forøget væsentligt, mens der blev skåret ned på nogle af de områder, som påvirker klimaforandringerne i en negativ retning (MFF, 2018). I forlængelse af den europæiske indsats mod klimaforandringerne, fremlagde EU-Kommissionen i januar 2019 deres oplæg *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030*, som skulle danne grundlaget for klimadiskussionen blandt medlemslandene (KOM, 2019). 2019 var således året, hvor diskussionen om klimaindsatsen for alvor tog fart på europæisk plan. EU-Kommissionen lægger i oplægget op til, at EU skal gå forrest i klimaindsatsen. Diskussionerne førte i løbet af 2019 til erklæringen om, at EU ville være den første klimaneutrale region i 2050. Det mål betyder i praksis, at EU-landene i 2050 ikke må udlede flere drivhusgasser, end de optager (DR2).

Målet med forhandlinger omkring EU som en klimaneutral region i 2050 er, at etablere et bindende klimamål for EU-landene. Før mødet i december 2019 havde Polen, Ungarn og Tjekkiet imidlertid blokeret for aftalen, da landene ikke ønskede at binde sig til dette klimamål. Samtlige andre medlemslande var enige om aftalen inden mødet, og i løbet af mødet lykkedes det de andre medlemslande at overbevise Ungarn og Tjekkiet om, at binde sig til målet om klimaneutralitet i 2050. Polen stod dog fast på deres holdning i forhold til det bindende klimamål og blokerede for en fælles aftale blandt alle EU-medlemslandene. Polen står indtil videre fast på, at de ikke ønsker at binde sig til et mål om klimaneutralitet i 2050, fordi de ønsker at sikre en sikker og økonomisk fordelagtig transformation til klimaneutralitet. Landet har imidlertid meddelt, at de tager spørgsmålet om det bindende klimamål op igen i juni 2020 (DR2).

På europæisk plan er der således langt fra enighed omkring klimaindsatsen. Dette projekts nysgerrighed består således i, hvordan disse uenigheder manifesterer sig i kommunikationen omkring bæredygtighed. Alle EU-medlemslandene blev pålagt, at fremlægge en national energi- og klimaplan inden udgangen af 2019, som skulle beskrive det pågældende lands planer for fremtiden på klimaområdet. Projektet finder det interessant at undersøge, hvordan landene ud fra det fælles udgangspunkt - EU-Kommissionens oplæg - kommunikerer omkring bæredygtighed i fremtiden. Da Danmark og Polen er to af de medlemslande, der i klimadebatten generelt har placeret sig på yderfløjene, henholdsvis pro klimaindsatsen og tilbageholdende i forhold til klimaindsatsen, finder projektet det interessant at sammenligne disse to landes landerapporter og undersøge, hvordan der gives mening til bæredygtighedsbegrebet.

Problemformulering

Projektets ovenstående problemfelt har ført til følgende problemformulering:

Hvordan forsøger EU-Kommissionen i oplægget 'På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030' at sætte en diskurs for bæredygtighed, og hvordan foregår der en hegemonisk kamp blandt medlemslandene om denne diskurs?

- Hvordan iagttager EU-Kommissionen bæredygtighedsbegrebet, og hvordan forsøger de at konstruere en bestemt diskurs omkring begrebet i kommunikationen?
- Hvilken relation skabes der til EU-Kommissionens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet i Polens kommunikation, og hvordan gives der mening til bæredygtighedsbegrebet?
- Hvilken relation skabes der til EU-Kommissionens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet i Danmarks kommunikation, og hvordan gives der mening til bæredygtighedsbegrebet?

Analysestrategi

Indledning

Følgende afsnit vil redegøre for de metodiske overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af dette projekt. Både overvejelser og beslutninger omkring fremgangsmåde, muligheder og begrænsninger vil blive diskuteret og redegjort for i følgende afsnit. Det er målet med dette afsnit at redegøre for en videnskabelig proces, der skaber de bedste rammer for projektets analytiske arbejde. Projektet ønsker desuden med følgende afsnit at redegøre for de rammer og betingelser, dette projekt er udarbejdet inden for. Det er således målet, ikke blot at redegøre for de metodiske valg og processen bag, men også diskutere de valg, der er truffet i forbindelse med projektet med et kritisk blik. Der er i dette projekt anvendt en analysestrategisk tilgang, hvorfor ovenstående punkter er essentielle for det forestående afsnit.

Projektets litterære positionering

Det er først og fremmest relevant at redegøre for, hvordan dette projekt positionerer sig inden for det diskursteoretiske felt. De teoretiske overvejelser omkring denne positionering, vil blive redegjort for i gennemgangen af teorien, men der er en række mere metodiske overvejelser, som projektet finder det relevant at redegøre for. Med Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteoretiske apparat - som vil blive gennemgået i teoriafsnittet - i ryggen, ønsker dette projekt at analysere nogle af de europæiske tendenser i kommunikationen omkring bæredygtighed. Projektet positionerer sig i en kontekst, hvor der - som vist i indledningen til projektet - allerede eksisterer en stærk overordnet diskurs omkring bæredygtighed, hvorfor projektet, på trods af diskursteoriens analytiske apparat til diskussion af denne diskurs, ikke ønsker at undersøge, hvordan denne diskurs bliver udfordret som hegemonisk diskurs. Det er projektets vurdering, at der i den vestlige verden, eksisterer en overordnet diskurs omkring bæredygtighed, som ikke for alvor er til diskussion. Det er således projekts vurdering, at det i den nuværende politiske kontekst ikke for alvor er muligt, at vælte og ændre den overordnede diskurs omkring bæredygtighed.

Projektet ønsker derimod at analysere nogle af de kommunikative tendenser inden for denne kontekst. Det vil således ikke være projektets fokus at lede efter banebrydende dislokeringer af den overordnede bæredygtighedsdiskurs, men derimod at undersøge, hvordan der inden for denne

overordnede bæredygtighedsdiskurs og konteksten for Den Europæiske Union, kan iagttages forskellige iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet.

(Den epistemologisk orienterede) videnskabsteori

Det første væsentlige metodiske valg for dette projekt, er den videnskabsteoretiske orientering. Dette projekt arbejder ud fra en epistemologisk orienteret videnskabsteori. Det betyder, at projektet ikke forudsætter genstanden for iagttagelse, men derimod arbejder med en tom ontologi. Projektet ønsker ikke, at opsætte klassiske metodiske betingelser og dermed arbejde ontologisk ud fra disse betingelser. Derimod ønsker dette projekt, at arbejde med metode på andenordensniveau, og således anvende et mere konstruktivistisk blik og undersøge *hvordan*, i stedet for at undersøge *hvad*. Den epistemologisk orienterede videnskabsteori ønsker at undersøge, under hvilke betingelser og former en meningsfuldhed er blevet til eller består (Andersen, 1999: 13-14). En klassisk metodisk tilgang kunne være relevant for dette projekt, hvis projektet ønskede at iagttage EU-Kommissionen som institution og dens rolle i forvaltningen. Denne tilgang ville give andre relevante svar, end dette projekt ønsker at undersøge. Det er målet med dette projekt ikke at afgøre aktørens intentioner, inden analysen er foretaget. Det er således målet at tilgå empirien med åbenhed i den forstand, at der er redegjort for de analysestrategiske valg for projektet, og at et af de valg er valget af den epistemologisk orienterede videnskabsteori.

En væsentlig pointe i denne sammenhæng er, at projektet bygger på analysestrategi og ikke klassisk metode. Med dette menes, at projektet ikke tager udgangspunkt i en klassisk metodisk tilgang, men derimod bygger på en række analysestrategiske valg, som vil blive gennemgået i det følgende afsnit. Da projektet ikke understøttes af rammer og betingelser fra en klassisk metodisk tilgang, er det vigtigt for projektet at redegøre for den analysestrategiske selvdisciplinering i arbejdsprocessen. Det følgende afsnit søger således, at redegøre for alle analysestrategiske valg foretaget i projektet, samt hvilke muligheder og begrænsninger disse valg har betydet for projektet.

Dette projekt vil således bygge på en ontologisk antagelse om negativitet, hvor væren vil forstås som grundlæggende åben. Denne antagelse bør forstås i en poststrukturalistisk forstand, om at et udtryks mening gives i dets forskellighed fra andre udtryk (Howarth, 2005). I den poststrukturalistiske forståelse forstås udtryk ikke som noget universelt - som i strukturalistisk forstand - men derimod som noget der altid må iagttages relativt. Denne tankegang bygger således på ideen om en generel overdeterminering af mening, hvor et udtryk aldrig bliver fast fikseret som noget universelt, fordi der

altid vil være mulighed for at fiksere ny mening omkring udtrykket. Med det forstås, at udtrykket ikke i sig selv har eksistens, men får dets eksistens gennem en specifik artikulering (Hansen, 2006).

Projektet vil iagttage mening som diskursivt medieret, således at kommunikationen omkring bæredygtighed i projektets empiri, ikke skal forstås som et forsøg på at redegøre for en universel sandhed omkring bæredygtighed som begreb, men derimod at iagttage en aktørs forsøg på en midlertidig fiksering af begrebet, og hvordan begrebet iagttages af en given iagttagere. Det er således ikke projektets hensigt at præsentere en sandhed om, hvad bæredygtighed er, men derimod hvordan forskellige aktører iagttager begrebet og forsøger at fiksere mening omkring det. Det er i den sammenhæng vigtigt at påpege, at projektet ikke er i stand til at iagttage en universel sandhed, men kun kan iagttage iagttagelser som iagttagelser. Gennem iagttagelser af anden orden, er det ikke muligt for iagttageren selv at fremstå uafhængigt af analysegenstanden, eller omvendt (Andersen, 1999). Projektet bliver derfor i stand til at iagttage, *hvordan* eksempelvis EU-Kommissionen iagttager bæredygtighedsbegrebet, men må samtidig være opmærksom på, at der bliver skabt en blind plet i forhold til, *hvorfor* begrebet bliver iagttaget netop sådan.

Efter at have redegjort for projektets grundantagelse, vil følgende afsnit redegøre for valget af de analysestrategiske redskaber, der er anvendt, for at besvare projektets problemformulering. Formålet med følgende afsnit er, at redegøre for de analysestrategiske valg, samt hvordan disse valg har indflydelse på besvarelse af problemformulering og projekts formål. Der vil derfor blive redegjort for, hvordan forskellige til- og fravalg har påvirket projektets muligheder og begrænsninger.

Konditionering af ledeforskel

I forlængelse af projektets grundantagelse og videnskabsteoretiske udgangspunkt, vil dette projekt anvende ledeforskellen *diskursivitet/diskurs* i analysen af bæredygtighedsbegrebet. Med valget af analysestrategi følger, som tidligere nævnt, ansvaret for selvdisciplinering i forhold til de analysestrategiske valg. Det er derfor en væsentlig opgave for projektet at redegøre for, hvordan denne ledeforskel konditioneres i projektet, altså sætte betingelser for, hvornår noget ender på den ene eller den anden side af forskellen (Andersen, 1999). Dette projekt har foretaget et analysestrategisk valg om, at konditionere ledeforskellen diskursivitet/diskurs ud fra Ernesto Laclau og Chantal Mouffes eget teoretiske apparat. Således falder iagttagelser på den negative side af ledeforskellen, altså som diskursivitet, når det iagttages som flydende, ikke-fikserede elementer. Det betyder ligeledes, at der i dette projekt dømmes diskurs, når der iagttages fikserede elementer eller

relationer (Andersen, 1999). Konditioneringen af, hvornår noget falder på den ene eller den anden side af ledeforskellen, bliver således til et skel mellem flydende og fikserede elementer. Der bliver således konditioneret diskursivitet, når de enkelte elementer kommunikeres frit, hvorimod der konditioneres diskurs, når elementerne bliver fikseret som mening til bæredygtighedsbegrebet gennem konstruktioner af ækvivalente relationer.

Der bliver således iagttaget diskursivitet, når EU-Kommissionen iagttager flydende elementer omkring bæredygtighedsbegrebet, men iagttaget diskurs, når disse elementer bliver fikseret omkring bæredygtighedsbegrebet for at give mening til begrebet på en bestemt måde. EU-Kommissionen forsøger eksempelvis at sætte en diskurs omkring bæredygtighed, som noget der er økonomisk rentabelt, ved at kæde økonomisk vækst og jobmuligheder sammen med bæredygtighedsbegrebet. Der bliver altså iagttaget diskursivitet, når der bliver kommunikeret om de forskellige elementer, men diskurs, når de elementer bliver fikseret til bæredygtighedsbegrebet for at give mening.

Konditioneringen af, hvornår elementerne iagttages som fikserede og dermed af systemisk karakter, vil imidlertid altid være teoretisk upræcis, idet diskursen aldrig bliver universel, hvorfor den altid må iagttages som et aldrig tilendebragt forsøg på fiksering (Andersen, 1999). En væsentlig del af konditioneringen af ledeforskellen er derfor et valg om, hvornår der i dette projekt vil dømmes diskurs. Det er således en vigtig opgave, at bestemme rammer og betingelser for, hvornår noget dømmes som diskurs i projektet. Igen vil dette valg tage udgangspunkt i Laclau og Mouffes eget teoriapparat, ved at finde et relevant centrum i kommunikation - et *nodalpunkt* - som både kan iagttages i kommunikationen, og bidrager væsentlig til besvarelsen af projektets problemformulering. Den teoretiske redegørelse for nodalpunktet som begreb i Laclau og Mouffes teori vil blive gennemgået i nedenstående teori afsnit.

Det er tidligere blevet slået fast, at dette projekt ønsker at undersøge bæredygtighedsbegrebet. Projektet vil derfor vil således anvende diskurs omkring de flydende elementer i kommunikationen, der forsøges fikseret omkring begrebet bæredygtighed.

Valg af iagttagelsespunkt

Dette projekt har foretaget et valg om at differentiere analysen ud fra tre forskellige iagttagelsespunkter, for at foretage en analyse af de forskellige iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet. EU-Kommissionens oplæg *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030*, samt Polen og Danmarks nationale energi- og klimaplaner er valgt som iagttagelsespunkter for dette

projekt. Det betyder således, at projektet afgrænser sig fra at analysere alt andet kommunikation end disse dokumenter. Da projektet er bygget op omkring iagttagelser af anden orden, ligger fokus udelukkende på EU-Kommissionens, Polens og Danmarks iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet. Med valget af tre iagttagelsespunkter opstår problematikken i, hvornår der skelnes mellem iagttagelser af hvis iagttagelser. Der vil således gennem projektet lægges vægt på, hvis iagttagelser der på pågældende tidspunkt, vil være genstand for iagttagelsen.

Diskursanalyse

Dette projekt vil anvende Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori, til at undersøge bæredygtighedsbegrebet i den udvalgte empiri. Laclau og Mouffes diskursanalyse arbejder teoretisk ud fra ledeforskellen *diskursivitet/diskurs*, altså forskellen mellem de flydende elementer i diskursiviteten, og overgangen til en partiel fikseret helhed, diskursen (Andersen 1999; 153). Analysen vil i dette projekt iagttage ækvivalenskæder i den udvalgte empiri i forhold til nodalpunktet bæredygtighed. Projektets formål er at undersøge, hvordan der i den udvalgte empiri gives mening til begrebet bæredygtighed. Laclau og Mouffes diskursanalysen giver muligheden for at iagttage, hvordan en aktør iagttager begrebet bæredygtighed og skaber ækvivalenskæder i kommunikation, og på den måde giver mening til bæredygtighedsbegrebet. Dette projekt har udelukkende til hensigt at undersøge, hvordan der gives mening til begrebet bæredygtighed i den pågældende empiri.

Laclau og Mouffes diskursanalyse er derfor fundet relevant ud fra kriteriet om, at dette teoretiske apparat giver mulighed for at undersøge, hvordan de forskellige aktører iagttager en diskurs omkring begrebet bæredygtighed, samt hvordan denne diskurs gennem dislokation kan opløses og gives ny mening.

Valg/kritik af analysestrategi

Som beskrevet i ovenstående afsnit, giver Laclau og Mouffes diskursanalyse muligheden for at undersøge, hvordan der kommunikeres om - og gives mening til - begrebet bæredygtighed. Det er dog relevant at reflektere over begrænsningerne og fravalg, der er foretaget, ved valget om at anvende Laclau og Mouffes diskursanalyse. Diskursanalysen giver et specifikt blik på kommunikationen, men gør samtidig projektet blind for alt andet end netop dette. Da analysestrategi indbefatter netop valget, er det således relevant at reflektere over ikke blot valget af den analytiske tilgang til projektet, men også over de fravalg, der er foretaget i processen (Andersen, 1999).

Niklas Luhmanns systemteori kunne - ligesom Laclau og Mouffes diskursanalyse - have givet et indblik i, hvordan der kommunikeres om bæredygtighed i den valgte empiri. Systemteorien kunne have givet et indblik i, hvordan der i den respektive empiri blev kommunikeret polyfont, samt hvilke logikker der er dominerende i kommunikationen i de forskellige organisationer. Denne tilgang kunne have lagt op til en mere komparativ analyse af, hvilke logikker der var dominerende i henholdsvis EU-Kommissionens oplæg, samt de nationale energi- og klimaplan fra Polen og Danmark. Hermed havde analysens fokus ligget på forskellen/ligheden i de dominerende logikker i kommunikationen fra de respektive organisationer.

Luhmanns systemteori er imidlertid fravalgt i dette projekt, da ønsket ikke er blot at undersøge forskellen/ligheden i kommunikationen, men at få et indblik i den diskursive kamp om begrebet bæredygtighed. Her bidrager Laclau og Mouffes diskursanalysen med et teoretisk apparat, der giver muligheden for at undersøge de underliggende diskurser, samt hvordan der er kommunikation enten tilknyttet eller forsøges at skabe en diskurs omkring bæredygtighed. Det er således den diskursive kamp, der er interessant for dette projekt, hvorfor diskursanalysen er valgt frem for Niklas Luhmanns systemteori.

En begrænsning ved anvendelsen af Laclau og Mouffes diskursanalysen, er den historiske kontekst for kommunikationen. Diskursanalysen giver et indblik i, hvordan der kommunikeres, men er samtidig blind for den historiske kontekst, der sætter de betingelser, som muliggør netop denne kommunikation. Michel Foucaults arkæologi- og genealogi-begreber kunne have givet et bedre historisk indblik i betingelserne for kommunikationen. Miljø og klima har været på dagsordenen i efterhånden mange år, men hvilke historiske begivenheder har skabt dislokationer, der har muliggjort den valgte empiri på netop dette tidspunkt i historien, dette spørgsmål kunne Foucaults teoretiske apparat have givet et indblik i.

Det er dog imidlertid ikke den historiske kontekst, der er interessant for dette projekt, men derimod den diskursive kamp om begrebet bæredygtighed. Laclau og Mouffes diskursanalyse er således fundet som det teoretiske apparat, der giver de bedste forudsætninger for denne analyse, hvorfor Foucaults teori er fravalgt til dette projekt.

Analysens struktur

For at besvare projektets problemformulering på den mest fyldestgørende måde, vil analysen i dette projekt være opdelt i tre hovedanalyser ud fra den valgte empiri. Projektet vil anvende et fjerde og

mere diskuterende afsnit, som primært har til formål at sammenligne de nationale energi- og klimaplaner fra Polen og Danmark og fokusere på den hegemoniske kamp i kommunikationen, om at definere bæredygtighedsbegrebet på europæisk plan, på et mere diskuterende niveau.

Den *første analyse* vil undersøge, hvordan EU-Kommissionen i oplægget *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030* forsøger at sætte en diskurs for bæredygtighedsbegrebet. Denne analyse vil udelukkende fokusere på EU-Kommissionens kommunikation i oplægget. Fokus for analysen vil således være på, hvordan der i kommunikationen sættes en diskurs for bæredygtig, men også undersøge, hvilken diskurs EU-Kommissionen iagttager som den overordnede diskurs for bæredygtighed. Analysen vil derfor undersøge, hvordan EU-Kommissionen i oplægget kommunikerer i en given bæredygtighedsdiskurs, samt hvorvidt EU-Kommissionen selv forsøger at give mening til begrebet bæredygtighed.

Den *anden analyse* vil undersøge, hvordan Polen i den nationale energi- og klimaplan iagttager EU-Kommissionens oplæg og den, af EU-Kommissionen satte diskurs, og hvordan Polen forsøger at tilpasse sig denne diskurs eller dislokere diskursen, for at give ny mening til bæredygtighedsbegrebet.

Den *tredje analyse* vil på samme måde som den anden analyse undersøge, hvordan Danmark i den nationale energi- og klimaplan iagttager EU-Kommissionens oplæg i forhold til bæredygtighedsbegrebet, samt hvordan der forsøges at skabe ny mening omkring begrebet.

Den *fjerde analyse* vil være et mere diskuterende afsnit, hvor den hegemoniske kamp om at definere bæredygtighedsbegrebet vil være genstand for analyse. Formålet med denne analysedel er, at anvende iagttagelserne af henholdsvis Danmarks og Polens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet, samt iagttagelserne af, hvordan de to lande forsøger at dislokere diskursen omkring bæredygtighedsbegrebet, for at fylde begrebet med ny mening. Den hegemoniske kamp om at definere bæredygtighedsbegrebet vil således være genstand for denne diskussion. Det er således formålet med det afsluttende afsnit at bruge projektets konklusioner til en diskussion omkring Polen og Danmarks iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet, samt den måde hvorpå, der bliver skabt bestemte diskurser. Formålet med et diskuterende afsnit er desuden, at skabe en mere fri diskussion, som ikke i lige så høj grad af bundet af en stram metodisk og teoretisk ramme.

Valg af empiri

Dette projekt har valgt at anvende EU-Kommissionens oplæg *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030*, samt Polens og Danmarks nationale energi- og klimaplaner som empirisk grundlag.

EU-Kommissionens oplæg er resultatet af flere års diskussioner og forhandler på energi- og klimaområdet i forhold til at bremse den globale opvarmning og klimaforandringerne. Oplægget er således et forsøg fra EU-Kommissionens side på, for alvor at kickstarte handlingsprocessen på områder som energi, klima og miljø. Oplægget er således ikke en lovtæst, der pålægger medlemslandene at udføre en række tiltag, men derimod en måde at starte diskussionen om, hvilken retning EU skal bevæge sig. EU-Kommissionens empiri er udvalgt som empiri til dette projekt, for at fremanalysere EU-Kommissionens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet, samt hvilken form for mening der gives til begrebet i kommunikationen. EU-Kommissionen er første led i behandlingsprocessen i EU, hvorfor de oftest er med til at definere diskursen for en diskussion, lovforhandling eller anden behandling af et emne i EU-sammenhæng. Dette projekt har således fundet det relevant, at anvende EU-Kommissionens oplæg som det mest retvisende dokument, til analysen af den overordnede europæiske diskurs omkring bæredygtighed.

De nationale energi- og klimaplaner fra Polen og Danmark er valgt som empiri, fordi det er vurderet i forbindelse med forberedelsen til projektet, at disse landeplaner repræsenterer to af de stærkeste poler i europæisk sammenhæng. De nationale energi- og klimaplaner er medlemslandenes officielle plan for, hvordan de vil nå EU's klimamål inden 2030. Alle medlemslande afleverede inden udgangen af 2018 et udkast til EU-Kommissionen, som EU-Kommissionen har kommenteret på og sendt tilbage til medlemslandene i slutningen af juni 2019. De endelige nationale energi- og klimaplaner skulle indleveres til EU-Kommissionen inden udgangen af 2019. De nationale energi- og klimaplaner er valgt som empiri til dette projekt, da de repræsenterer to forskellige iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet. Kommunikationen er ikke kun udtryk for de enkelte landes iagttagelse af bæredygtighedsbegrebet, men også en mulighed for en analyse af iagttagelser, af EU-Kommissionens iagttagelse af bæredygtighedsbegrebet. Denne empiri giver således en mulighed for at bruge Ernesto Laclau og Chantal Mouffes teoretiske apparat, til at undersøge den hegemoniske kamp om at definere bæredygtighedsbegrebet i den europæiske debat.

Da dette projekt bygger på iagttagelser af anden orden, er det ikke i projektets interesse at forholde sig kritisk til data, statistik med mere i den valgte empiri. Da projektet udelukkende bygger på iagttagelser af, hvordan den udvalgte kommunikation iagttager bæredygtighedsbegrebet, vil der derfor ikke blive vurderet på, hvorvidt data og statistik i empirien er valid eller gyldig.

Baggrunden for de nationale energi- og klimaplaner

For at nå EU's klimamål for 2030, har EU-Kommissionen besluttet, at alle medlemslande skal lave en national energi- og klimaplan for, hvordan de som nation vil bidrage til at nå EU's klimamål. De nationale energi- og klimaplaner er således en 10-års plan, der dækker medlemslandenes klimaindsats for perioden 2021-2030. De nationale energi- og klimaplaner skal indeholde svar på, hvordan landene har til hensigt at nå klimamålene på områderne: *energieffektivitet, vedvarende energi, drivhusgas, emissionsreduktion, infrastruktur og research og innovation* (EUKOM1).

De nationale energi- og klimaplaner skal bidrage til bedre samarbejdsmuligheder mellem medlemslandene, idet klimaplanerne på EU-niveau bliver mere synkroniseret med denne metode. Det er desuden planen, at medlemslandene skal fremlægge en fremskridtsrapport hvert andet år, så EU-Kommissionen kan følge udviklingen i medlemslandene. Fremskridtsrapporterne skal bruges af EU-Kommissionen til at følge udviklingen i EU som helhed frem mod 2030 (Ibid.).

EU-Kommissionen har i forbindelse med udredningen af de nationale energi- og klimaplaner pålagt medlemslandene at rådføre sig med offentligheden. Dette inkluderer både alle myndighedsniveauer, befolkningen og den private sektor. EU-Kommissionen pålagde i den sammenhæng medlemslandene at sørge for rimelig tidsfrister for offentligheden til at blive velinformeret, udtrykke holdninger og deltage i processen (Ibid.).

Engelsksprogede dokumenter

Der er i dette projekt foretaget et valg om at anvende engelsksproget empiri, selvom projektet er skrevet på dansk. Baggrunden for dette valg er, at ikke alle dokumenter foreligger på engelsk, hvorfor alle essentielle dokumenter for projektets analyse er anvendt i engelsk udgave for at ensarte projektet så meget som muligt. Dette valg har krævet, at projektet har været ekstremt opmærksom på at anvende oversættelser fra citater så ensartet som muligt, så de sproglige vendinger bliver anvendt ensartet i analysen. Det er dog væsentligt at påpege, at selv ved brugen af dokumenter på dansk, kunne der

være forskellige formuleringer i dokumenterne, hvorfor den sproglige forskel på citater og analyse ikke anses som et problem, så længe der anvendes en ensartet oversættelse i projektet.

Udvælgelse af kategorier i empirien

I analysen af de nationale energi- og klimaplaner er der udvalgt nogle kategorier, som vil være genstand for analysen af bæredygtighedsbegrebet. Kategorierne er: *økonomi, energisikkerhed og research, uddannelse og innovation*. Kategorierne er udvalgt på baggrund af iagttagelser i empirien, hvor disse kategorier er iagttaget som de væsentligste elementer i kategorien. Det skal ligeledes bemærkes, at de nationale energi- og klimaplaner udarbejdet ud fra en skabelon, som landene har modtaget fra EU-Kommissionen. Projektet er således opmærksom på, at kategorierne i nogen grad er bestemt på forhånd. Det ønskes derfor at bruge denne ensartethed i dokumenterne, som en fordel i form af en høj grad af kompatibel sammenligning mellem dokumenterne. Fordi dokumenterne er udarbejdet ud fra den samme skabelon, giver det projektet mulighed for en mere præcis og kompatibel sammenligning af iagttagelserne i dokumenterne.

Polens nationale energi- og klimaplan

Da Polens endelige nationale energi- og klimaplan på afleveringstidspunktet ikke foreligger i engelsk udgave, er der foretaget et valg om at anvende det udkast, som blev indleveret til EU-Kommissionen i januar 2019. Projektets analyse af Polens nationale energi- og klimaplan tager derfor ikke udgangspunkt i den endelige udgave, da denne version kun foreligger i en polsk udgave. Dette anses imidlertid ikke som et problem for projekts analyse, da projektet ikke har til formål at gennemgå de konkrete planer fra Polens side i forhold til klimaindsatsen, men derimod at undersøge, hvordan der i den nationale energi- og klimaplan bliver givet mening til bæredygtighedsbegrebet. Med forbehold for, at der kan være forskelligheder fra udkastet til det endelige dokument, ønsker dette projekt at iagttage, hvordan Polen i den nationale energi- og klimaplan iagttager bæredygtighedsbegrebet, hvorfor udkastet fra 2019 er relevant for dette projekt, selvom det ikke er det endelige officielle dokument fra Polen til EU-Kommissionen.

Diskursteori

Udgangspunktet

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe tager udgangspunkt i diskussionen om demokratiet. De tager deres udgangspunkt i diskursteorien, og undersøger ud fra den de samfundsmæssige mulighedsbetingelser for det radikale demokrati. Forestillingen om det radikale demokrati suppleres med en politisk analytik, hvorfor deres projekt både må opfattes som teoretisk og politisk (Laclau & Mouffe, 2002). Det teoretiske udgangspunkt for Laclau og Mouffe er postmarxistisk i den forstand, at de gentænker den marxistiske tradition ud fra et poststrukturalistisk synspunkt (Ibid.). Det politiske udgangspunkt var, at reformulere den socialistiske tradition ud fra en viden om klassernes vigende betydning og fremkomsten af nye modsætningsforhold. Laclau og Mouffe endte ud fra disse udgangspunkter i det teoretiske resultat diskursteori, og en ny politisk formation i form af et venstrefløjsprojekt om radikalt og pluralt demokrati (Ibid.).

Den historiske udvikling i det teoretiske forfatterskab

Dette projekt vil tage sit primære udgangspunkt i den senere del af Ernesto Laclau og Chantal Mouffes forfatterskab. Projektet finder det imidlertid nødvendigt, at redegøre for forfatterskabets udvikling og dermed baggrunden for den teori og de begreber, som er det teoretiske udgangspunkt for projektet. Laclau og Mouffe har gennem deres forfatterskab i høj grad været drevet af at undersøge og forstå 'hegemoniets logik'.

Den tidlige del af forfatterskabet bygger i høj grad på den marxistiske tankegang om modsætningen mellem arbejderklassen og borgerskabet. Hegemoni blev i politisk teori i denne tid forstået, som arbejderklassens ledende rolle i opgøret med det gamle samfund. Laclau og Mouffe er imidlertid ikke enige i marxismens endimensionelle modsætningsopfattelse. I stedet henter Laclau og Mouffe deres inspiration fra Antonio Gramscis hegemoniforståelse, hvor de mener, at der kan aflæses en mere udviklet forståelse af samfundets modsætningsforhold. Hegemoni betegner i denne samfundsforståelse ikke blot arbejderklassens ledende rolle i den socialistiske udvikling, men hegemoni betegner også, hvordan arbejderklassens rolle defineres i det kapitalistiske samfund (Laclau & Mouffe, 2002).

Hegemonibegrebet går i denne definition fra udelukkende at have en strategisk funktion, til også at få en analytisk status. Begrebet går således fra at være udtryk for klassernes mål om at påtvinge andre

klasser sin politik og ideologi, til at være et udtryk for, hvordan arbejderklassen eksempelvis udvikler en strategi med et princip, der er i stand til at integrere en lang række af samfundets ideologier i sin vision, og dermed gøre sine interesser til samfundets interesser (Ibid.).

Gramsci anvender begrebet *kollektive viljer* om denne forståelse af hegemonibegrebet. Laclau og Mouffe læser Gramscis begreb således, at det bryder med basis-overbygningsmodellen i den klassiske marxistiske tankegang. Hegemoni skal således i denne fortolkning ikke længere forstås som sammenkoblingen af forskellige klasser i midlertidige alliancer, men derimod en bredere forståelse af hegemonibegrebet, hvor der også forstås en række ideologiske forhold, som ikke knytter sig til klasser. Hegemonibegrebet inddrager i denne forståelse også det politiske subjekt selv. I anknytningen til disse forhold ændres det politiske subjekt således også selv. Der er derfor ikke blot tale om strategiske alliancer, men derimod om dannelsen af nye politiske identiteter. Hegemonibegrebet bliver således et begreb til at beskrive, hvordan et samfund udvikles (Ibid.). Med denne udviklingen i Laclau og Mouffes forfatterskab afsluttes den tidlige fase og marxismen overskrides eksplicit.

Den efterfølgende fase i Laclau og Mouffes forfatterskab er i høj grad præget af en undersøgelse og diskussion af Althusserskolen. Laclau og Mouffe anerkender Louis Althussers bidrag til den marxistiske debat, hvor han primært angriber økonomismen og idealismen i marxismen. Laclau og Mouffe afviser imidlertid Althussers idé om økonomiens determination, fordi de mener, at det gør teorien reduktionistisk og blokerer for hegemonibegrebets indsigt og rækkevidde. Med denne afvisning, er Laclau og Mouffe i stand til at radikalisere hegemonibegrebet og udvide det til at gælde for alle samfundets forhold. Laclau og Mouffe udvider således Gramscis forståelse af hegemoni fra at være et herredømme, en klasse udøver, når den samler samfundets øvrige klasser omkring sit eget historiske projekt, til en forståelse af hegemoni, som en ny logik for det sociale. Hegemoni bliver således til en politisk konstruktion, hvorved en social aktørs projekt vil repræsentere mere end blot den sociale aktør selv (Laclau & Mouffe, 2002: 18). Det kan for eksempel være en politisk bevægelse, der forsøger at repræsentere en hel nations interesser i kamp med andre alternative bud på en sådan form for repræsentation. Hegemoniske processer forstås således som processer, der forsøger at artikulere diskurser vedrørende en antagonistisk relation. Denne forståelse af hegemonibegrebet henviser ikke blot til klasse modsætninger, men til alle samfundets modsætningsforhold (Ibid.).

Hegemoni

Som nævnt ovenfor, forsøger Laclau og Mouffe at radikaliserer hegemonibegrebet fra Gramscis idé om, at det udelukkende var de fundamentale klasser, der kunne være subjekter i hegemoniske projekter. Laclau og Mouffe konkluderer i denne proces, at nødvendighedslogikken hverken var historisk eller teoretisk mulig, i stedet arbejdede Laclau og Mouffe ud fra en tese om, at hegemoni kun kunne forstås ud fra en tilgang, hvor kontingens var det grundlæggende princip for samfundet. Som nævnt tidligere, valgte Laclau og Mouffe at artikulere denne tankegang om den kontingente hegemoniske logik gennem de teoretiske strømninger om diskursteorien, nærmere bestemt gennem en poststrukturalist kritik af strukturel sprogteori. Laclau og Mouffe anvendte teoretiske strømninger fra Michel Foucault og Jacques Derrida til radikaliseringen af hegemonibegrebet. Foucault havde allerede i sine analyser løsrevet sig fra nødvendighedslogikken og hævdede i stedet, at udsagnene var spredte og kun havde forbindelse til hinanden gennem en vis regularitet i spredningen. Han betegner disse enheder som *diskursive formationer*. Foucaults kontingente helheder var et oplagt udgangspunkt for Laclau og Mouffes teoretiske bestemmelse af sådanne helheder (Laclau & Mouffe, 1985). Laclau og Mouffe mener imidlertid, at selv Foucaults diskursbegreb ikke er tænkt radikalt nok, fordi der ifølge Foucault findes fænomener, der er ikke diskursive, selvom de artikuleres gennem diskurs. Foucault begrænser diskurs til et afgrænset felt i det sociale, hvorimod Laclau og Mouffe vil overskride den klassiske adskillelse mellem verden og bevidsthed. Deres pointe er, at hvis man fjerner nødvendighedslogikken, findes der udelukkende kontingente artikulationer og ikke noget uden for dette, hvorfor intet dermed er ikke-diskursivt. Pointe omkring at alt bliver til diskurs, overtager Laclau og Mouffe fra Derrida (Laclau & Mouffe, 2002).

Artikulation

Med artikulation forstår Laclau og Mouffe en sammenkædning af kommunikative elementer, som er kontingent, altså ikke forudbestemt. Begrebet skal således ikke forstås som i den gense forståelse, hvor artikulation forstås som evnen til at udtrykke sig.

Enhver artikulation skaber ifølge Laclau og Mouffe også en modifikation af de sammenkædede elementer. Med det forstås, at artikulationen påvirker både projektet og aktøren. Der er således ingen identiteter eller forhold, der ikke bliver påvirket af artikulatoriske modifikationer, når der skabes nye relationer (Laclau & Mouffe, 1985). I dette projekt betyder det konkret, at når en politisk aktør som EU-Kommissionen knytter et nyt projekt omkring et bæredygtigt Europa inden 2030 til sig, ændrer det både det politiske projekt og aktøren, EU-Kommissionens selv.

Diskurs

Diskurs forstås hos Laclau og Mouffe som mængden af udsagn (*momenter*), der gennem en artikulation sammenkædes i bestemte indbyrdes relationer, en definition af diskurs, som Laclau og Mouffe har hentet fra den franske filosof Michel Foucault. Laclau og Mouffe skelner mellem *momenter* og *elementer* i den artikulatoriske proces. Elementer forstås som udsagn, der ikke er diskursivt artikuleret, hvor momenter forstås som de forskellige positioner, der er artikuleret i en diskurs. Det er imidlertid Laclau og Mouffes argument, at ud fra præmissen om kontingens og artikulation, er transformation fra elementer til momenter gennem den artikulatoriske proces aldrig fuldkommen (Laclau & Mouffe, 1985). I en diskurs bestemmer udsagnene, hvad der tales om, men det er de indbyrdes relationer og sammenkædning der bestemmer, hvordan der tales. Diskurs defineres således som en struktureret totalitet, der er resultat af en artikulatorisk praksis (Ibid.). Diskursen opstår altså som et relativt stabilt forhold mellem momenter i en artikulatorisk praksis. Momenterne får derfor deres betydning gennem deres sammenkobling, men sammenkoblingen af momenter er altid kontingent, hvilket betyder at forbindelsen mellem momenterne ikke er en nødvendighed, men blot resultatet af en given artikulatorisk praksis. Diskurs opstår som nævnt ovenfor, når momenterne forbindes i et relativt stabilt forhold til hinanden, gennem en artikulatorisk praksis. Dette forhold vil altid kun være relativt stabilt, fordi diskursen skaber en midlertidig fiksering af mening. Grundet den kontingente proces, vil der altid være et vist overskud af mening som følge af et fikseringsforsøg, hvilket betyder at en diskurs aldrig kan blive endeligt determinerende for mening. Netop dette felt af overskydende mening, er udgangspunktet for de artikulatoriske processers arbejde. Feltet kaldes i diskursteorien for *det diskursive felt* (Ibid.). Diskursteorien hævder, at fikseringen af meningen finder sted omkring nogle privilegerede punkter i den artikulatoriske proces. Disse punkter kaldes for *nodalpunkter*. Nodalpunkterne ses som det punkt i den artikulatoriske proces, som de andre momenter artikuleres omkring, når der fikseres mening (Laclau & Mouffe, 2002).

Når forskellige flydende elementer gennem en artikulatorisk proces sammenkædes i en kontekst, skabes der ifølge Laclau og Mouffe *ækvivalens*. En ækvivalenskæde skabes således ved at de flydende udtryk bliver samlet omkring et nodalpunkt, hvorved elementer bliver tilskrevet mening gennem deres forskel til noget andet. Ækvivalenskæden er således, når forskellige forskelle gennem deres forskellighed til noget andet, konstrueres som ligheder. De enkelte elementers forskelle bliver udvisket, når de samles i en ækvivalenskæde og får en fælles identitet gennem deres forskel til noget

andet (Laclau, 2005). I dette projekt iagttages det hvordan eksempelvis EU-Kommissionens i sin kommunikation skaber forskellige ækvivalente kæder omkring bæredygtighed. En masse flydende kommunikative elementer som eksempelvis økonomi, natur og social retfærdig, samles omkring fikseringen af en bestemt mening til begrebet bæredygtighed.

Ækvivalenskæden er således i dette projekt defineret som de forskellige flydende elementer, der fikseres omkring bæredygtighed i kommunikationen. Elementer der ikke har en given naturlig sammenhæng, samles som ækvivalente elementer, som forskellige forskelle, der finder deres sammenhængskraft gennem deres fælles forskellige fra det 'andet' - i dette projekt det 'ikke bæredygtige'. Hvordan denne fiksering af forskellige elementer udmønter sig i kommunikationen om eksempelvis planen for et bæredygtigt Europa i 2030, forklares i nedenstående afsnit, hvor der redegøres for, hvordan *social demands* har indflydelse på kommunikationen.

Social demands

I ovenstående afsnit er der redegjort for forståelsen og brugen af ækvivalenskæder i dette projekt. Laclau italesætter ækvivalenskæder som det, der konstruerer *det sociale*, altså hvordan en meningsfuld verden konstrueres gennem kommunikationen (Laclau, 2005). Det sociale er et vigtigt aspekt for dette projekt, da det er gennem det sociale, der skabes konstruerede forventninger - *social demands*. Nedenstående afsnit vil således redegøre for forståelsen af social demands, samt for betydningen af dette begreb for projekt og hvordan der gennem kommunikationen iagttages social demands.

Ifølge Laclau og Mouffe kan *demands* opdeles i to forskellige kategorier - *forespørgsel (request)* og *krav (claim)*. Når der gennem det sociale konstrueres nogle forventninger, vil de oftest opstå som en *forespørgsel* i første omgang. Hvis denne *forespørgsel* løses, vil den forsvinde eller gå i sig selv. Løses forespørgslen derimod ikke, opstår muligheden for skabelsen af et *krav*. I forbindelse med et problem, vil der oftest være flere forskellige forespørgsler med relation til det samme problem, bliver disse forespørgsler ikke løst, opstår muligheden for at forespørgslerne samler sig i ækvivalente kæder og danner et *krav* (Laclau, 2005).

I dette projekt vil det fremgå, hvordan EU-Kommissionen iagttager en række social demands omkring bæredygtighed. Der iagttages forespørgsler omkring klimaet, social lighed og multilateral lighed, disse forespørgsler danner kravet omkring løsninger på bæredygtighed. Det er desuden værd at bemærke, at grundet empiriens kontekst som en del af den europæiske proces mod et bæredygtigt

Europa, vil social demands i opgaven ikke i klassisk forstand i forhold til Laclau og Mouffes teoretiske apparat, forstås præcis som iagttagelser af forespørgsler fra befolkningen, men derimod - fordi de nationale energi- og klimaplaner er udarbejdet ud fra en fast skabelon konstrueret af EU-Kommissionen - fokusere på, hvordan de pågældende social demands bliver iagttaget, samt hvordan der bliver iagttaget løsninger på disse social demands. Analysen vil således fokusere på social demands med formålet om at undersøge, hvordan både problemer og løsninger bliver iagttaget og konstrueret i kommunikationen.

Agonisme

Laclau og Mouffe ser demokrati som baseret på enigheden omkring visse principper og spilleregler for konfliktløsning og ikke baseret på, at konflikterne forsvinder. I demokratiet forhindrer identiteter, oftest partier, således ikke hinanden i at være, hvad de er, som forståelse af det *antagonistiske* forhold mellem identiteter dikterer. På den baggrund introducerede Mouffe begrebet *agonisme*, som beskriver de relationer mellem positioner, der deler identifikationen med et sæt af spilleregler, men som er uenige om de politiske målsætninger og den politiske retning der arbejdes hen imod, inden for disse spilleregler (Laclau & Mouffe, 2002).

Tom betegner

En tom betegner er ifølge Laclau en betegner, uden noget betegnet. Forholdet mellem betegner/betegner er ikke nogen fast struktur, men derimod en flydende proces, hvor betegnere kan få indflydelse på det, de betegner, gennem relationer. Denne proces er beskrivende for bestemmelsen af nodalpunkter i kommunikationen, da kampen om hvilke betegnere, der skal bindes til hvilke betegnede, er kampen om at definere nodalpunktet i kommunikationen. Denne proces beskriver Laclau som den *flydende betegner*. Han anvender to eksempler til beskrivelsen af, hvordan en betegner er flydende, men ikke tom. Det første eksempel tager udgangspunkt i den proces, som er beskrevet ovenfor i forhold til kampen mellem betegner/betegner. Den samme betegner kan være tilknyttet forskellige betegnere i forskellige kontekst, i det tilfælde er betegnerens betydning altså ikke tom, men tvetydig. Laclaus andet eksempel er, at betegneren ikke er tvetydig, men i stedet ambitiøs, at enten en overdeterminering eller en underdeterminering af mening forhindrer betegneren i at blive fuldt fikseret (Laclau, 2007).

En tom betegnelse kan ifølge Laclau således kun eksistere, hvis der er en strukturel umulighed for definition som sådan, samtidig med at denne umulighed kan betegne den selv som en dislokation af elementets betydning. Det vil sige, at den tomme betegnelse bruges til at betegne det, der ikke lader sig betegne. På den måde bliver den tomme betegnelse samtidig den diskursive meningsdannelses grænse (Ibid.). Bæredygtighed vil i dette projekt blive anset som en tom betegnelse, idet begrebet må anses som umuligt at definere, grundet begrebets vidde.

Yderligere begrebsafklaring

SDG's:

Refererer til FN's 'Sustainable Development Goals (FN's bæredygtigheds mål), som blev vedtaget af alle FN's medlemslande i 2015. Bæredygtighedsmålene har til formål at sætte en fælles plan for fred og velstand for såvel befolkningen som planeten, både for nuværende og for fremtiden. Det er således et globalt partnerskab, hvor alle medlemslandene har indvilget i et presserende behov for handling i forhold til at gøre en ende på fattigdom og andre afsavn, som skal gå hånd i hånd med forbedret sundhed og uddannelse, reduktion af ulighed og stimulere den økonomiske vækst, alt imens man skal tackle klimaforandringer og arbejde for at bevare have og skovarealer (UN1).

Analyse 1 - EU-Kommissionen

EU-Kommissionens oplæg *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030*, vil som iagttagelsespunkt for den første del af analysen danne grundlaget for projektets analyse. Formålet med nedenstående analyse er, at iagttage, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen iagttager bæredygtighedsbegrebet. Det er således analysens formål at undersøge, hvordan begrebet bæredygtighed iagttages i kommunikation og hvordan der konstrueres en diskurs omkring dette begreb. I den sammenhæng er det således ikke blot ønsket for analyse at iagttage, hvordan EU-Kommissionen iagttager og forholder sig til en eksisterende diskurs, men også hvordan der i EU-Kommissionens kommunikation gives mening til bæredygtighedsbegrebet. Laclau og Mouffes teoretiske apparat vil således blive brugt til at analysere de artikulatoriske processer omkring bæredygtighedsbegrebet og de elementer, som knyttes til bæredygtighedsbegrebet som nodalpunkt i kommunikation.

EU-Kommissionens oplæg

“It is not enough to have a vision, we also need to agree on a concrete way to get there. This Reflection Paper is our contribution to that debate” (KOM, 2019: 3).

Sådan præsenterer EU-Kommissionen formålet med oplægget *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030*. Oplægget må således forstås, ikke som en lovgivende tekst for medlemslandenes og EU's fremtid, men derimod som et forsøg på at starte debatten om, hvordan en bæredygtig fremtid bør se ud. Netop af denne grund tager dette projekt udgangspunkt sit empiriske udgangspunkt i dette dokument. Selvom oplægget hverken resulterer i direktiver eller forordninger, som medlemslandene er tvunget til at følge, og oplægget således i forhold til den lovgivende proces i EU ikke er det vigtigste dokument, er oplægget yderst interessant for dette projekt, netop fordi EU-Kommissionen starter debatten om en bæredygtig fremtid med dette oplæg.

Oplægget danner således grundlaget for diskussionen om en bæredygtig fremtid fra et europæisk synspunkt, hvorfor det også sætter diskursen for den europæiske diskussion. Det er derfor yderst interessant at undersøge, hvilken diskurs, der er udgangspunktet for debatten om en bæredygtig fremtid.

“Sustainable development is a complex issue, but a simple concept: it is about making sure that our economic growth allows us to maintain a model that produces fair outcomes for all of humanity; and about ensuring that humans don't consume more resources than the Earth has to offer” (KOM, 2019: 2).

Det kan ud fra ovenstående citat iagttages, hvordan EU-Kommissionen iagttager en række ækvivalente elementer i forhold til bæredygtighedsbegrebet. Det kan således iagttages, at bæredygtighed i kommunikationen iagttages som et komplekst begreb, der indbefatter flere ækvivalente kæder. Det fremgår af kommunikation, at elementer som ikke nødvendigvis har en sammenhæng, iagttages som ækvivalente gennem deres forbindelse til en bestemt diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet. Flydende elementer som social retfærdig, økonomisk vækst og ressourcer kædes således sammen i kommunikationen gennem deres ækvivalente relation til begrebet bæredygtighed, hvorfor elementernes forskelle udviskes, og bliver i stedet ækvivalente gennem deres forskellighed fra noget andet, altså enhver anden diskurs omkring bæredygtighed.

Forestående analyse vil derfor undersøge, hvilke flydende elementer EU-Kommissionen iagttager som ækvivalente kæder i fiksering af bæredygtighedsbegrebet.

Bæredygtighedsbegrebet

Inden projektet foretager en undersøgelse af, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen forsøger at fikserer mening til bæredygtighedsbegrebet, er det imidlertid interessant at undersøge, hvilken overordnet diskurs EU-Kommissionen iagttager omkring bæredygtighedsbegrebet. Det er interessant at undersøge præmisserne ud fra hvilke, EU-Kommissionen baserer deres kommunikation omkring bæredygtighed. Med Laclau og Mouffes teoretiske apparat handler nedenstående del af analysen således om at undersøge, hvorvidt EU-Kommissionen iagttager en nuværende eller overordnet diskurs omkring bæredygtighed, som de køber ind på og kommunikerer i forlængelse af, eller om de iagttager en diskurs omkring begrebet, som de i kommunikationen forsøger at dislokere, for derefter at give ny mening til begrebet.

“The world is in a flux and we are in the midst of the fourth industrial revolution. Everything is changing for everyone. Pretending otherwise is an abdication of common sense. The question is whether we are a victim of change, or whether we will embrace and guide it” (KOM, 2019: 2).

Det kan i ovenstående citat iagttages, hvordan EU-Kommissionen iagttager klimaforandringerne som en uomtvistelig sandhed. Der kommunikeres således i forlængelse af en diskurs om, at klimaforandringerne ikke kan diskuteres som faktum, men spørgsmålet er udelukkende, hvordan man forholder sig til denne fremtid. Det kan således iagttages, hvordan EU-Kommissionen ikke iagttager klimaforandringer som et spørgsmål, men derimod et faktum. Den interessante del af kommunikationen for dette projekt er imidlertid den sidste del af citatet, hvor det kan iagttages, at EU-Kommissionen iagttager forskellige muligheder i forhold til en bæredygtig fremtid. Denne iagttagelse udbygges yderligere i nedenstående citat:

“While others are retreating, Europe must now move forward, improve its competitiveness, invest in sustainable growth and lead the way for the rest of the world” (KOM, 2019: 3).

Det kan her iagttages, hvordan EU-Kommissionen iagttager, at andre er i gang med en tilbagetrækning i forhold til en bæredygtig fremtid, hvorfor EU har muligheden for at udnytte denne situation og blive en af de førende aktører og således lede resten af verden imod en bæredygtig fremtid.

Det er altså blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen iagttager, at spørgsmålet om en bæredygtig fremtid er et spørgsmål med flere muligheder. Ud fra EU-Kommissionens iagttagelser om et hul i markedet for bæredygtig udvikling, vil EU-Kommissionen forsøge at skubbe EU fremad mod en bæredygtig fremtid, hvor EU er i stand til at gå forrest i denne udvikling og lede resten af verden. EU-Kommissionen har således ud fra deres iagttagelser taget et valg om, at EU skal fortsætte den bæredygtige udvikling:

“The sustainability agenda is a positive agenda, it is about making people’s lives better” (KOM, 2019: 3).

Det fremgår således tydeligt, hvilket valg EU-Kommissionen mener er det rigtige i forhold til den bæredygtige fremtid, nemlig at fortsætte og accelerere udviklingen. Svaret på spørgsmålet “(...) *whether we are a victim of change, or whether we will embrace and guide it.*” (KOM, 2019: 2) er således, at EU-Kommissionen ønsker at omfavne udviklingen og gå forrest og guide udviklingen i den retning, som EU mener er den rigtige.

Det er i denne sammenhæng interessant at undersøge, hvilke iagttagelser, der ligger til grund for denne iagttagelse hos EU-Kommissionen. Det følgende afsnit vil derfor undersøge, hvordan EU-Kommissionen konstruerer det sociale i kommunikationen.

Social demand

Som nævnt ovenfor, er formålet med nedenstående afsnit at undersøge, hvordan EU-Kommissionen konstruerer *social demands* i kommunikationen. Som tidligere nævnt i gennemgangen af det teoretiske apparat for dette projekt, konstruerer social demands det sociale i kommunikationen. Det er derfor interessant at undersøge, hvordan EU-Kommissionen, ud fra iagttagelser af social demands, konstruerer et bestemt verdensbillede. Det er altså formålet med dette afsnit at vise, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen konstruerer et bestemt verdensbillede, inden de efterfølgende afsnit vil undersøge, hvordan bæredygtighedsbegrebet konstrueres i kommunikationen.

Dette projekt har tidligere vist, hvordan EU-Kommissionen i kommunikation iagttager en fremtid, som de ønsker at ændre ved at gå forrest i den bæredygtige udvikling. Det er således interessant, at det kan iagttages i kommunikationen, hvordan EU-Kommissionen bygger deres argumentation på befolkningen bekymringer, eller *forespørgsler* i Laclau og Mouffes teoretiske apparat.

Det er imidlertid ikke blot bekymringerne omkring den økologiske gæld, der kan iagttages som iagttagelser af social demands i kommunikationen:

“We need to make sure that we can continue to grow our economy in a sustainable way and improve the living standards people demand” (KOM, 2019: 17).

Det kan her iagttages, hvordan EU-Kommissionen ligeledes iagttager en forespørgsel fra befolkningen i forhold til en forbedring af levestandard. Endnu en gang iagttager EU-Kommissionen således en *forespørgsel* fra befolkningen, som de ønsker at løse.

Det er således blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen iagttager forskellige social demands i kommunikation, som de dermed konstruerer deres verdensbillede ud fra. Det kan imidlertid ligeledes iagttages i kommunikationen, at EU-Kommissionen iagttager, at bæredygtighedsdagsordenen er af presserende nødvendighed:

“We cannot afford passing the responsibility to next generations, and our margin of time is becoming ever smaller. The decisions we do or do not take in the next years will determine whether or not we can reverse these trends” (KOM, 2019: 14).

I ovenstående citat kan det hermed iagttages, at EU-Kommissionen ud over iagttagelserne af social demands - som vist i ovenstående - iagttager, at klimaforandringer er et presserende problem, hvor tidsrammen for beslutninger bliver stadig mindre, hvorfor der må handles hurtigt. EU-Kommissionen sætter tre mulige scenarier op for løsningen på en bæredygtig fremtid på europæisk plan. Dette projekt ønsker imidlertid ikke at undersøge de tre scenarier mere dybdegående, da ønsket for projektet ikke er at vurdere de tre scenarier i forhold til løsningen på klimaforandringer, men derimod at undersøge, hvordan EU-Kommissionen iagttager bæredygtighedsbegrebet. Det er således ikke interessant for dette projekt at undersøge, hvordan de forskellige scenarier ser ud, men derimod interessant, hvordan EU-Kommissionen iagttager problemer, som scenarierne - i deres iagttagelse - er i stand til at løse.

“All three scenarios rely on a shared premise that there is a broad recognition by EU Member States, businesses and civil society that enhanced commitment is needed if the EU and the world are to secure a sustainable future and achieve the SDGs by 2030 and beyond in the interest of a modern economy, a clean environment, and the well-being of our citizens whilst we secure a habitable planet” (KOM, 2019: 39).

Det kan således iagttages, hvordan EU-Kommissionen - på tværs af de tre forskellige scenarier - iagttager, at løsningen på bæredygtighedsproblemet kræver en bred anerkendelse af behovet for øget forpligtelse fra både medlemslande, virksomheder og civilsamfundet, hvis der skal sikres en bæredygtig fremtid og fuldførelse af SDG's, i den moderne økonomis interesse, et rent miljø, trivsel for befolkningen, samtidig med en sikring af en beboelig planet. Den interessante iagttagelse i dette citat, er EU-Kommissionens iagttagelse af vigtigheden af, at fuldføre bæredygtighedsdagsordenen i den moderne økonomis interesse. Denne iagttagelse skaber en diskurs i kommunikationen, som giver mening til bæredygtighedsbegrebet på en speciel måde, når der sættes fokus på økonomiens behov i kommunikationen omkring bæredygtighed.

Ovenstående afsnit har vist, hvordan EU-Kommissionen iagttager en række *social demands* fra befolkningen. I Laclau og Mouffes diskursteori er *social demands* måden, hvorpå en iagttager konstruerer det sociale i verdensbilledet. EU-Kommissionen iagttager altså det sociale som befolkningens forespørgsler og krav om forandring til en mere bæredygtig fremtid, hvorfor det således er ud fra disse iagttagelser, at EU-Kommissionen bygger sine planer for fremtiden. EU-Kommissionen konstruerer således en diskurs omkring forespørgsler i forbindelse med den bæredygtige udvikling i kommunikationen. Det er ligeledes en interessant iagttagelse fra ovenstående afsnit, hvordan EU-Kommissionen ligeledes iagttager en diskurs omkring nødvendigheden af at tage hensyn til økonomien, når der diskuteres bæredygtighed. Der bliver således forsøgt at konstruere en diskurs i kommunikationen, hvor den økonomiske vækst sammenkædes med bæredygtighedsbegrebet. Kommunikationen forsøger således en sætte en hegemonisk diskurs omkring nogle social demands, hvor bæredygtighed fremstår på en bestemt måde.

Et bæredygtigt Europa i 2030?

Ud fra ovenstående analyse vil den følgende del af projektet undersøge, hvordan EU-Kommissionen, ud fra det iagttagede verdensbillede, forsøger at skabe mening omkring en bæredygtig fremtid for EU. Det blev i ovenstående analyse iagttaget, at EU-Kommissionen ser klimaforandringerne som et faktum, ikke et spørgsmål. Det blev ligeledes iagttaget, at EU-Kommissionen iagttager forespørgsler fra befolkningen på en række områder i forhold til en bæredygtig fremtid.

Nedenstående analyse har derfor til formål at undersøge, hvordan EU-Kommissionen ud fra disse iagttagelser forsøger at give mening til en bæredygtig fremtid for EU i deres oplæg. Det er således denne analyses formål at undersøge, hvordan EU-Kommissionen i deres kommunikation konstruerer

begrebet bæredygtighed ved at sammenkæde forskellige diskursive elementer og fikserer mening til begrebet på baggrund af de iagttagede social demands.

Analysen være opdelt i underafsnittende *økonomi*, *social retfærdighed*, og *research, innovation og uddannelse*. Denne opdeling sker på baggrund af en iagttagelse af, hvordan EU-Kommissionen fikserer mening til bæredygtighedsbegrebet gennem forskellige ækvivalenskæder, som tager udgangspunkt i de iagttagede social demands. Det er således blevet iagttaget i empirien, at EU-Kommissionen forsøger at give mening til bæredygtighedsbegrebet ved at koble forskellige elementer til disse kategorier i kommunikationen. For at overskueliggøre analysen, er der derfor foretaget et valg om at inddele nedenstående analyse i disse kategorier, for på overskuelig vis at undersøge, hvilke elementer der kædes til kategorierne i forsøget på at fikse mening til bæredygtighedsbegrebet.

Økonomi

Nedenstående analyse vil undersøge, hvordan EU-Kommissionen forsøger at fikse mening til bæredygtighedsbegrebet, gennem artikulation til kommunikationens konstruktion af et social demand omkring den økonomiske udvikling. Det er således formålet med denne analyse at undersøge, hvordan sammenkædningen af forskellige elementer anvendes til at fikse mening til bæredygtighedsbegrebet gennem et iagttaget behov for fortsat vækst i økonomien og en høj levestandard hos de europæiske borgere. Diskursteorien vil her blive brugt til at undersøge, hvordan der i kommunikationen skabes ækvivalens mellem forskellige elementer, når de knyttes sammen i deres forskel til noget andet, altså i dette tilfælde det 'ikke bæredygtige'. Analysens formål er således at undersøge, hvilke elementer EU-Kommissionen i kommunikationen forsøger at konstruere som ækvivalente til økonomi, og dermed fikse mening til bæredygtighedsbegrebet.

“During the period 2012-2015, EU exports of clean energy technologies reached EUR 71 billion, exceeding imports by EUR 11 billion. The EU is already showing that it is possible to grow the economy, and reduce carbon emissions at the same time” (KOM, 2019: 15).

I ovenstående citat kan det iagttages, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen kæder økonomi og bæredygtighed sammen. Det iagttages således, hvordan der i kommunikationen skabes et ækvivalent forhold mellem økonomi og bæredygtighed. Det italesættes i citatet, at det i EU-

Kommissionens iagttagelser er muligt at skabe en bæredygtig fremtid, som samtidig er økonomisk rentabel. Bæredygtighedsbegrebet kædes altså i kommunikationen sammen med rentabel økonomi, hvorfor der på den måde forsøges at skabe et ækvivalent forhold mellem de to elementer og fylde bæredygtighedsbegrebet med mening, ved at fiksere begrebet som noget, der er økonomisk rentabel. Kommunikation forsøger således at fiksere en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighed, som dermed også udgrænser enhver anden diskurs, som eksempelvis diskursen omkring bæredygtighed på trods af økonomiske konsekvenser. Denne iagttagelse uddybes gentagne gange i kommunikationen, blandt andet i nedenstående citat:

“Achieving full compliance with EU environmental rules would not only bring vast benefits for the environment, and our health but also create jobs” (KOM, 2019: 16).

Her kan det således iagttages, hvordan EU-Kommissionen i kommunikation ikke blot kæder økonomi sammen med bæredygtig, men også sundhed. Det er imidlertid en interessant iagttagelse, at argumentationen i ovenstående citat går i den modsatte retning af forrige citat. Hvor det i første citat blev iagttaget, hvordan kommunikationen kædede økonomisk rentabilitet sammen med bæredygtig ved at kommunikere, at det var muligt at være bæredygtig, mens økonomien voksede. I ovenstående citat er sammenkædningen af elementerne en smule anderledes, da det kan iagttages, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen iagttager, at det ikke blot er muligt at reducere emissionsniveauet og vækste økonomien, men at hvis EU's planer for en bæredygtig fremtid bliver fuldført og overholdt, vil disse tiltag skabe flere jobs og dermed styrke økonomien.

Denne form for fiksering af mening af bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen fortsætter ud over argumentet om skabelsen af nye jobs:

“It is estimated that achieving the SDGs in the areas of food, agriculture, energy, materials, cities, and health and well-being could open more than EUR 10 trillion of market opportunities” (KOM, 2019: 15-16).

Endnu en gang kædes økonomi sammen med en bæredygtig fremtid i kommunikation, denne gang beskrevet som markedsmuligheder. Det kan således iagttages, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen endnu en gang forsøger at fiksere mening til bæredygtighedsbegrebet ved at skabe et ækvivalent forhold mellem elementerne økonomi og bæredygtig. Bæredygtighed konstrueres således som nodalpunkt i kommunikation og fungerer samtidig som en tom betegner, der fyldes med mening gennem sammenkædningen til noget økonomisk rentabelt.

Ovenstående analyse har nu iagttaget, hvordan EU-Kommissionen i deres kommunikation forsøger at fiksere positiv mening til bæredygtighedsbegrebet, ved at skabe ækvivalente forhold mellem bæredygtighed og forskellige positive økonomiske aspekter. Det er således blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen iagttager en bæredygtig fremtid som noget økonomisk rentabel, hvorfor der forsøges at fikseres mening til bæredygtighedsbegrebet ud fra denne iagttagelse. Bæredygtighedsbegrebet fungerer således ikke blot som nodalpunkt for kommunikationen, men bliver konstrueret som en tom betegner, der fyldes med mening som noget økonomisk rentabelt. Det er ligeledes blevet iagttaget i analysen, hvordan disse ækvivalente forhold i kommunikationen løser en række af de social demands, som analysen tidligere har iagttaget, at EU-Kommissionen iagttager.

Social retfærdighed

Nedenstående analyse har til formål at undersøge, hvordan EU-Kommissionen i kommunikation forsøger at fiksere mening til bæredygtighedsbegrebet, ved at sammenkoble begrebet med en række elementer omkring social retfærdig. Det er tidligere i analysen blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen iagttager et social demand omkring levestandard. Dette iagttagede social demand er et af omdrejningspunkterne for denne form for fiksering af mening til bæredygtighedsbegrebet. Nedenstående analyse vil derfor undersøge, hvordan EU-Kommissionen i kommunikation forsøger at skabe en ækvivalent sammenhæng mellem bæredygtighed og forskellige elementer med relation til social retfærdighed og et iagttaget social demand omkring levestandard. Der bliver således konstrueret en diskurs omkring social retfærdighed i EU-Kommissionens iagttagelser, som skaber social retfærdighed ud fra EU-Kommissionens iagttagelser af de fundamentale hjørneste i det europæiske projekt.

“Respect for the rule of law, democracy and fundamental rights are ‘who we are’” (KOM, 2019: 35).

Det kan ud fra ovenstående citat iagttages, hvordan EU-Kommissionen iagttager lovgivning, demokrati og fundamentale rettigheder som en del af, 'hvem EU er'. Der bliver i ovenstående kommunikation ikke direkte refereret eller skabt ækvivalente forhold til bæredygtighed, men det imidlertid en interessant kommunikation, da kommunikationen ret tydeligt beskriver EU-Kommissionens iagttagelser af nogle af de mest fundamentale hjørnesteen i EU som institution. Kommunikationen er ligeledes en del af oplægget omkring en bæredygtig fremtid for Europa, hvorfor det må opfattes som centrale elementer i EU-Kommissionens syn på, hvordan et bæredygtigt Europa i fremtiden bør se ud.

“Being the first mover in the green and inclusive economic transition, combined with a strong push for international rules, will allow us to set the standards for the world and give us a strong competitive advantage in the global marketplace” (KOM, 2019: 39).

Det kan i ovenstående citat iagttages, hvordan EU-Kommissionen iagttager muligheden for at være førende i den bæredygtige udvikling og dermed være med til at sætte standarden for den bæredygtige udvikling. Det kan således iagttages, hvordan EU-Kommissionen iagttager en mulighed for at påvirke den bæredygtige udvikling i en retning, så den passer med retningen for det generelle europæiske projekt. Det er altså blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen iagttager klimaforandringerne og følger virkninger af disse som en trussel mod nogle af kerneværdierne i det europæiske projekt, men at EU-Kommissionen iagttager, at gå forrest i den bæredygtige udvikling er løsningen på denne trussel, fordi EU således er i stand til at sætte standarden og forme den bæredygtige udvikling efter EU's kerneværdier. Det er ligeledes en interessant iagttagelse, at EU-Kommissionen knytter kommunikationen omkring kerneværdier til den økonomiske bæredygtighed, når de iagttager, at EU gennem den bæredygtige omstilling kan indtage en stærk position på det globale marked.

“Sustainable development is about upgrading people’s living standards by giving people real choices, creating an enabling environment, and disseminating knowledge, and better information. This should lead us to a situation where we are “living well within the limits of our planet through

smarter use of resources and a modern economy that serve our health and well-being” (KOM, 2019: 14).

I ovenstående citat kan det iagttages, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen iagttager levestandarden hos befolkningen som en af de vigtige hjørneste, ikke blot i det europæiske projekt generelt, men også som en del af den bæredygtige udvikling. Det kan iagttages, at EU-Kommissionen blandt andet iagttager levestandard som det at give folk reelle valg, skabe aktiverende miljøer og formidle viden og information korrekt. Det må således iagttages, at disse værdier af EU-Kommissionen bliver iagttaget som hjørneste i den bæredygtige fremtid. EU-Kommissionen kæder således disse elementer af levestandard sammen med bæredygtighed og forsøger at skabe en ækvivalent relation mellem dem i kommunikationen. EU-Kommissionen iagttager ligeledes i slutningen af citatet, hvordan denne tilgang til den bæredygtige udvikling kan føre til en fremtid, hvor vi er i stand til at leve inden for begrænsningerne for vores planet, samtidig med at der tages hånd om vores sundhed og trivsel.

Det er i ovenstående analyse blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen iagttager en øget levestandard hos befolkningen, som en essentiel del af en bæredygtig fremtid. Det er tidligere i dette projekt blevet iagttaget, at EU-Kommissionen iagttager netop et socialt krav fra befolkningen i forhold til at den bæredygtige udvikling ikke påvirker levestandarden. Det er altså i ovenstående afsnit blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen kæder en række elementer af levestandard som eksempelvis sociale rettigheder og sundhed sammen med den bæredygtige udvikling, og på den måde forsøger at fiksere mening til bæredygtighedsbegrebet, ved at beskrive det som noget, der kan være med til at højne levestandarden for befolkningen.

Research, innovation og uddannelse

Nedenstående analyse har til formål at undersøge, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen forsøger at fiksere mening til bæredygtighedsbegrebet ved at koble flydende diskursive elementer omkring research, uddannelse, teknologi og innovationen til begrebet. Det er blevet iagttaget i empirien, hvordan EU-Kommissionen iagttager disse elementer som en central katalysator for den bæredygtige udvikling, det er derfor formålet med denne analyse at undersøge, hvordan elementer bliver koblet sammen med bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen.

“The EU and its Member States have significant competitive advantages allowing us to take the lead and modernise our economies, secure our natural environment and improve the health and well-being of all Europeans. To do so, will require us to embrace the SDGs whilst further investing in skills, innovation and emerging technologies, helping to drive the transition of our economy and society on to a sustainable path” (KOM, 2019: 7).

Det kan i ovenstående citat iagttages, hvordan EU-Kommissionen iagttager, at innovation og teknologi spiller en essentiel rolle i skiftet imod en mere bæredygtig fremtid. EU-Kommissionen forsøger således at skabe et ækvivalent forhold mellem innovation og teknologi, og en bæredygtig fremtid. Det er ligeledes en interessant iagttagelse i ovenstående citat, at EU-Kommissionen iagttager, at EU har en konkurrencemæssig fordel på dette område i forhold til resten af verden. EU-Kommissionen fikserer således mening til bæredygtighedsbegrebet som noget, hvor det i alle henseender er hensigtsmæssigt at fokusere på innovation og teknologisk udvikling: *“Research and innovation have an important role as a catalyst for change.”* (KOM, 2019: 27), men samtidig også præsenteres i kommunikation som en konkurrencemæssig fordel i forhold til resten af verden.

Det er i ovenstående analyse blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen kæder en række elementer som research, innovation, uddannelse og teknologi sammen med bæredygtighedsbegrebet og forsøger at skabe et ækvivalent forhold mellem disse elementer. Bæredygtighedsbegrebet bliver således konstrueret som en tom betegnelse i kommunikationen, som fyldes med mening i form af de nævnte elementer. EU-Kommissionen forsøger således at fikse mening omkring bæredygtighedsbegrebet som noget, hvor disse elementer er centrale katalysatorer for den bæredygtige udvikling.

Delkonklusion

Det er i ovenstående analyse blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen iagttager klimaforandringerne som en kompleks problemstilling. EU-Kommissionen iagttager i oplægget *Vejen til et bæredygtigt Europa i 2030*, at klimaforandringer ikke er et spørgsmål, men derimod et faktum. Der iagttages således ud fra en diskurs om, at klimaforandringerne og dets konsekvenser ikke kan diskuteres, det kan udelukkende diskuteres, hvilken retning man ønsker at bevæge sig i. Det er i

den sammenhæng blevet iagttaget, at EU-Kommissionen iagttager, at valget står mellem at ignorere klimaforandringer, eller at fortsætte og accelerer den bæredygtig udvikling yderligere. EU-Kommissionen iagttager i denne overvejelse, at det rigtige valg er at fortsætte og accelerere planen for et bæredygtigt Europa.

Det blev i ovenstående analyse undersøgt, hvilken baggrund der var for EU-Kommissionens iagttagelser omkring en bæredygtig fremtid. Det blev i den sammenhæng iagttaget, hvordan EU-Kommissionen iagttager en række forespørgsler - *social demands* - fra befolkningen omhandlende levestandard. EU-Kommissionen iagttager således et verdensbillede, hvor befolkningen har en række krav, som er umulige at nå uden en bæredygtig omstilling. Det er således i ovenstående analyse blevet iagttaget, at EU-Kommissionen kommunikerer omkring bæredygtighed ud fra dette verdensbillede.

Ud fra iagttagelsen af, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen iagttager verdensbilledet i forhold til klimaforandringerne og den bæredygtige udvikling, er det i ovenstående analyse blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen fikserer mening til bæredygtighedsbegrebet, ved at kæde begrebet sammen med primært *økonomi, social retfærdighed og research, innovation og uddannelse*.

Det er blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen skaber et ækvivalent forhold mellem bæredygtig og økonomi i kommunikationen, ved at kæde bæredygtighed sammen med økonomisk vækst, jobskabelse og øget omsætning hos de europæiske virksomheder.

Det er ligeledes blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen skaber et ækvivalent forhold mellem bæredygtighed og social retfærdighed, ved at kæde bæredygtighed sammen med levestandard, sociale rettigheder og sundhed.

Det er slutteligt blevet iagttaget, hvordan EU-Kommissionen skaber et ækvivalent forhold mellem bæredygtighed og uddannelse og innovation, ved at sætte uddannelse, innovation og teknologisk udvikling som centrale katalysatorer i den bæredygtige udvikling.

Analyse 2 - Polen

Som en del af planen for et bæredygtigt Europa i 2030, har alle medlemslande, som tidligere nævnt, indleveret nationale energi- og klimaplaner til EU-Kommissionen, som svar på det enkelte medlemslands konkrete tiltag for at bidrage til de samlede EU klimamål for 2030. Polen er et af de EU-lande, som i høj grad er afhængige af nogle af de mere klassiske fossile brændstoffer som kul og olie i deres energiforsyning (Polen, 2019), hvorfor Polen er valgt som et af de empiriske nedslagsmærker for dette projekt. Ovenstående analyse undersøgte, hvordan EU-Kommissionen i oplægget *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030* iagttog bæredygtighedsbegrebet, samt hvordan der blev fikseret mening til begrebet ved at skabe ækvivalente kæder mellem forskellige flydende diskursive elementer. Det er denne analysedels formål, at foretage samme undersøgelse med Polens nationale energi- og klimaplan, men ligeledes formålet med denne analysedel at undersøge, hvordan Polen iagttager EU-Kommissionens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet, og i den sammenhæng undersøge, hvorvidt Polen følger EU-Kommissionens diskurs i forhold til bæredygtighed, eller hvordan der skabes en agonistisk relationer til diskursen i kommunikation.

Hvor analysen af EU-Kommissionens oplæg i høj grad gjorde brug af de analytiske redskaber som skabelsen af ækvivalente kæder, fiksering af mening til bæredygtighedsbegrebet og forsøget på at skabe en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighed, vil denne analysedel i højere grad anvende nogle af de analytiske redskaber fra Laclau og Mouffes teoretiske apparat, der omhandler dislokering af ækvivalente kæder og mening, samt skabelsen en agonistisk relation. De nationale energi- og klimaplaner er ikke et direkte svar på EU-Kommissionen oplæg med henblik på at skabe en diskussion om bæredygtighed, men er en del af den overordnede proces på europæisk plan om at nå EU's bæredygtighedsmål inden 2030. Polen forholder sig således ikke direkte til EU-Kommissionens oplæg i deres nationale energi- og klimaplan, men er alligevel udvalgt som empirisk grundlag for dette projekt, da den nationale energi- og klimaplan på bedst mulige måde afspejler Polens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet i europæisk regi. Projektet er opmærksom på, at konteksten for Polens nationale energi- og klimaplan er en del af en bestemt kontekst, hvor dokumentet på forhånd er placeret i en agonistisk relation, grundet medlemskabet af EU. Det er derfor analysens formål at undersøge, hvordan denne agonistiske relation bliver konstrueret i kommunikation, samt hvordan det påvirker kommunikationen. Selvom Laclau og Mouffe definerer det agonistiske forhold som en relation, hvor der er enighed eller en vis identifikation med et sæt spilleregler, men uenighed om de politiske målsætninger og den politiske retning, som der arbejdes hen imod (Laclau & Mouffe,

2002), vil den agonistiske relation blive brugt som forståelsen af, når Polen i kommunikationen dislokerer ækvivalente sammenkædningerne i EU-Kommissionens diskurs.

Som nævnt tidligere i projektet, er projektets formål ikke at undersøge data eller stille sig kritisk overfor argumenter og data i den udvalgte empiri. Det er hverken projekts formål, eller analytisk en mulighed med det teoretiske apparat for dette projekt. Denne analysedel vil således heller ikke forholde til data i konkrete tiltag i Polens nationale energi- og klimaplan, men derimod bruge de analytiske styrker i det teoretiske apparat til at undersøge, hvordan der i kommunikationen præsenteres iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet, samt hvordan der gives mening til begrebet.

Det agonistiske forhold

Den følgende analysedel har til formål at undersøge, hvordan Polen iagttager EU-Kommissionens diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet. Polens nationale energi- og klimaplan forholder sig - som tidligere nævnt - ikke direkte til EU-Kommissionens oplæg, som var genstand for den foregående analyse i dette projekt, men er en del af den overordnede plan for EU-medlemslandene frem mod et bæredygtigt Europa i 2030. Det er blevet iagttaget i empirien, at Polens iagttagelser af en bæredygtig fremtid differentierer sig en smule fra EU-Kommissionens iagttagelser i deres oplæg *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030*, hvorfor nedenstående analyse har til formål at belyse disse iagttagelser ved hjælp af Laclau og Mouffes teoretiske apparat.

Nedenstående afsnit vil således fokusere på det forhold, der skabes i kommunikationen mellem EU-Kommissionens forsøg på at skabe en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet og Polens kommunikation omkring en bæredygtig fremtid for Polen som nation. Det blev i foregående analyse iagttaget, hvordan EU-Kommissionen i oplægget *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030* forsøger at skabe en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighed, hvor løsningerne på klimaforandringer i høj grad passer ind i EU-Kommissionens syn på de europæiske hjørneste og kompetencer. Polens nationale energi- og klimaplan indeholder en række andre aspekter, end EU-Kommissionens oplæg, som gør det interessant at undersøge sammenhængen mellem iagttagelserne i de to dokumenter. Dels er Polens nationale energi- og klimaplan et direkte udtryk for, hvilke tiltag der bliver taget på nationalt plan for at nå de fælles klimamål sat for EU-medlemslandene som samlet union. Den nationale energi- og klimaplan for Polen har således konkrete konsekvenser på baggrund af de tiltag, der bliver taget. EU-Kommissionens oplæg har derimod ikke nogle direkte konsekvenser,

hvorfor oplægget fra EU-Kommissionen i højere grad kan beskrive en vision med større drømme og mindre realisme, end Polens nationale energi- og klimaplan kan. Med dette argument i mente, er Polen en interessant aktør at undersøge, på grund af landets høje afhængighed af kul og mineindustrien. En pointe, der ligeledes er blevet iagttaget i empirien:

“Most energy generated in Poland is derived from coal, but at the same time priority in access to the grid is given to renewable energy sources” (Polen, 2019: 42).

Det kan i ovenstående citat iagttages, hvordan Polen netop erkender, at de i høj grad er afhængige af kulproduktionen, men på samme tid ønsker at prioritere udviklingen af mere vedvarende energikilder. Ovenstående citat kan således iagttages som i forlængelse af EU-Kommissionens hegemoniske diskurs omkring en bæredygtig fremtid gennem anvendelse af vedvarende energikilder. Det fremgår imidlertid af kommunikationen i Polens nationale energi- og klimaplan, at de ikke følger EU-Kommissionens diskurs fuldstændig ukritisk:

“It should not imply, either, an excessive exploitation of the state budgetary resources in isolation from real benefits for the society and the economy and the entire energy system. Poland supports the development of renewable energy – defined precisely in such a manner – by undertaking a number of specific measures” (Polen, 2019: 12).

Ovenstående citat understreger Polens iagttagelser om, at en bæredygtig fremtid ikke bør ske uden seriøse overvejelser omkring konsekvenserne. Det kan altså iagttages, hvordan Polen i kommunikationen accepterer EU-Kommissionens diskurs omkring en bæredygtig fremtid, men samtidig ønsker at sætte deres egne betingelser for, hvordan en bæredygtig fremtid ser ud i Polen. Det kan således iagttages, hvordan Polen i kommunikationen forsøger at dislokere EU-Kommissionens hegemoniske omkring bæredygtighed ved at vise, at der ikke er en nødvendig sammenhæng mellem elementerne. I ovenstående citat er specielt sammenkædningen mellem bæredygtighed og økonomi - som bliver forsøgt fikseret som en ækvivalent sammenhæng adskillige gange i EU-Kommissionens kommunikation - for skud, da Polen i kommunikationen iagttager, at

bæredygtighed ikke er et mål, hvis omkostningerne for de statslige budgetter ikke kan måle sig med de reelle fordele ved omstillingen til bæredygtighed.

Ud over iagttagelsen af den ikke nødvendige sammenhæng mellem bæredygtighed og økonomisk rentabilitet, kan det iagttages i empirien, hvordan Polen iagttager en række andre udfordringer ved den bæredygtige omstilling.

“A too high number of unstable renewable energy sources endangers the security of operation of RES and adversely affects rational energy pricing” (Polen, 2019: 74).

Det kan i ovenstående citat iagttages, hvordan Polen iagttager omstillingen til vedvarende energikilder som problematisk på flere måder, både i forhold til energisikkerheden og den negative indvirkning på den rationelle energipris. Igen differentierer Polens iagttagelser i kommunikationen sig fra EU-Kommissionens iagttagelser omkring den bæredygtige omstilling, hvor EU-Kommissionen iagttog omstillingen til vedvarende energikilder som ikke blot positiv for emissionsniveauet, men også positiv i økonomisk forstand ved skabelsen af arbejdspladser og nye markeder. Polen dislokerer således denne ækvivalenter sammenhæng i kommunikation, når de iagttager, at for omfattende en omstilling til vedvarende energikilder har en række negative konsekvenser. Polen uddyber i kommunikationen deres bekymringer omkring usikkerheden ved omstillingen til vedvarende energikilder yderligere:

“In such a situation, coal-fired power plants must operate at a load close to technical minimum levels or even shut down units and then immediately switch to operating at full capacity, for which in fact they are not technically designed” (Polen, 2019: 42).

Ovenstående citat kommer i forlængelse af diskussion om udvidelsen af vindenergi i Polen, hvor det således bliver iagttaget i kommunikationen, at vindmøllernes svingende energiproduktion skaber problemer i samspillet med de kuldrevne energikilder i Polen, hvorfor Polen iagttager, at de kuldrevne energikilder fortsat er en nødvendighed for at sikre energisikkerheden i Polen:

“In view of the fact that stable and reliable energy supplies contributing to energy security need to be guaranteed, as well as that it is appropriate to maintain a high level of energy independence – coal will remain the basic fuel in the electricity sector until 2030. In this respect, the optimisation of the production and use of this raw material must be ensured” (Polen, 2019: 28).

Det kan således endnu en gang iagttages, hvordan Polen i kommunikationen dislokerer den udelukkende positive diskurs omkring den bæredygtige omstilling til vedvarende energikilder. Det kan imidlertid samtidig iagttages, at Polen ikke bare afskriver den bæredygtige omstilling, men stadig iagttager, at de kuldrevne energikilder i Polen skal optimeres, så de i højere grad end nu passer ind i den bæredygtige omstilling. Polen dislokerer således i kommunikationen en række af de sammenkædninger til den bæredygtige omstilling, som EU-Kommissionen i deres kommunikation kommunikerer, men samtidig iagttager Polen - ligesom EU-Kommissionen - den bæredygtige omstilling som nodalpunktet for deres kommunikation. Der skabes således et agonistisk forhold mellem diskurserne, hvor der er enighed om målet - den bæredygtige omstilling - men uenighed omkring vejen til målet. Polen accepterer således, at EU som samlet union skal bevæge sig i retning af en mere bæredygtig fremtid, men accepterer ikke fuldstændig EU-Kommissionens hegemoniske diskurs. Det er imidlertid værd at påpege, at Polen til en hvis grad er tvunget til at acceptere EU-Kommissionens mål for en bæredygtig fremtid, da de som en del af den Europæiske Union er underlagt bæredygtighedsmålene.

Det er altså blevet iagttaget, hvordan Polen i kommunikationen forsøger at dislokere nogle af EU-Kommissionens sammenkædninger i forhold til bæredygtighedsbegrebet, men samtidig også iagttaget, at Polen accepterer målet om en bæredygtig fremtid for den europæiske union.

“It is expected, however, that meeting the 2030 target will require a greater effort than meeting the 2020 target” (Polen, 2019: 57).

Ovenstående citat viser, hvordan Polen iagttager den europæiske plan for den bæredygtige omstilling frem til 2030 som mere vanskelig at opnå, end den der blev lagt for EU frem til 2020. Det betyder imidlertid ikke, at Polen mener, at planen er uopnåelig:

“The nationally determined contribution is expected to be achieved in accordance with the adopted guidelines” (Polen, 2019: 64).

Det kan endnu en gang iagttages i ovenstående citat, hvordan Polen i kommunikation påpeger, at de har planer om at opnå deres nationalt bestemte bidrag til den bæredygtige omstilling, men i forhold til de nationalt vedtagne retningslinjer. Endnu en gang understreger ovenstående citat iagttagelsen af, at Polen iagttager bæredygtighedsbegrebet som en nødvendighed, men ikke på bekostning af hvad som helst.

Ovenstående analyse har vist, hvordan Polen i deres nationale energi- og klimaplan iagttager EU-Kommissionens forsøg på at sætte en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet som en ikke-nødvendighed. Polen iagttager således bæredygtighedsbegrebet på en måde, hvorpå kommunikationen dislokerer en række af de ækvivalente sammenkædninger i EU-Kommissionens oplæg. Polen iagttager eksempelvis ikke en nødvendig sammenhæng mellem omstillingen til vedvarende energikilder og økonomisk gevinst, men iagttager derimod en række fareelementer i omstillingen, som stigende energipriser, forringet energisikkerhed. Det er imidlertid ligeledes blevet iagttaget, at Polen i kommunikationen deler EU-Kommissionens iagttagelser omkring, at EU skal bevæge sig i en mere bæredygtig retning for fremtiden, men Polen iagttager i den sammenhæng, at omstillingen kun bør ske på områder, hvor de økonomiske og strukturelle udgifter giver en rimelig gevinst, den bæredygtige omstilling skal altså ikke ske for enhver pris.

Der er - som tidligere nævnt - ikke uenighed om den politiske målsætninger, i hvert fald ikke i den valgte empiri - som det er beskrevet i Laclau og Mouffes definition af en agonistisk relation, der er imidlertid i denne analyse argumenteret for, at Polens iagttagelser og kommunikation skaber en agonistisk relation mellem EU-Kommissionen oplæg *På vej mod et bæredygtigt Europa inden 2030* og Polens nationale energi- og klimaplan, fordi der i Polens kommunikation dislokeres en række af sammenkædningerne i EU-Kommissionens diskurs omkring bæredygtig. Der er således enighed om målsætningen, det der med Laclau og Mouffes teoretiske apparat også kan forstås som nodalpunktet

for kommunikationen, altså bæredygtighedsbegrebet, men der uenighed om forståelsen af diskursen omkring denne målsætning.

Social demand

Formålet med følgende afsnit er - ligesom i analysen af EU-Kommissionens oplæg - at undersøge, hvordan der i kommunikationen bliver konstrueret social demands. Det er tidligere i analysen blevet vist, hvordan Polens iagttagelser om bæredygtighedsbegrebet differentierer sig fra EU-Kommissionens diskurs og dermed skaber en agonistisk relation. Det er således interessant, både i forlængelse af ovenstående konklusioner, samt som et værktøj til den efterfølgende analyse af, hvordan der i Polens kommunikation fikseres mening til bæredygtighedsbegrebet at undersøge, på hvilken baggrund disse iagttagelser af foretaget. Konstruktion af social demands er ligeledes - som tidligere nævnt - konstruktionen af det sociale, ifølge Laclau og Mouffes teoretiske apparat. Iagttagelsen af, hvilke social demands, der konstrueres i kommunikationen, er således en interessant baggrund for den efterfølgende analyse af bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen. Polens nationale energi- og klimaplan er - som tidligere nævnt - udarbejdet ud fra en fast skabelon fra EU-Kommissionen, hvorfor det interessante for analysen ikke så meget er, hvilke social demands, der konstrueres i kommunikation, fordi konteksten for empirien har lagt dette spørgsmål fast. Det er derimod formålet med analyse at undersøge, hvordan disse social demands bliver iagttaget, som hvordan der konstrueres iagttagelser af problemer og løsninger i kommunikationen.

“Reduction of the civilisation gap between Poland and highly developed economies and improvement of the quality of life of Polish people, as well as the fulfilment of the development aspirations of the present and future generations consistently with the sustainable development principle” (Polen, 2019: 47).

Sådan indleder Polen deres afsnit om research, innovation og konkurrencedygtighed i den nationale energi- og klimaplan. Det kan således iagttages, hvordan der i kommunikationen skabes et social demand omkring livskvalitet for de polske borgere og konkurrencedygtighed for den polske økonomi, når det handler om støtte og udvikling af denne sektor. Det bliver således tydeligt i kommunikationen, at research, innovation og konkurrencedygtighed ikke blot skal opfylde behovet for bæredygtig

udvikling, men samtidig også sikre, at den polske økonomi bliver mere konkurrencedygtig i forhold til nogle af de mere udviklede økonomier, og at livskvaliteten hos den polske befolkning forbedres.

“The main objective of the energy policy is energy security while ensuring the competitiveness of the economy and energy efficiency, reducing the impact of the energy sector on the environment and making the optimum use of own energy resources” (Polen, 2019: 10).

Det kan ligeledes iagttages, hvordan der i kommunikationen konstrueres et social demand omkring energisikkerhed for befolkningen som en vigtig del af den bæredygtige omstilling. Der konstrueres således en diskurs i kommunikationen, hvor energisikkerheden bliver en vigtig del af den bæredygtige udvikling, når det pointeres, at energipolitikken handler om at sikre energisikkerheden, mens konkurrencedygtigheden i økonomien styrkes i forbindelsen med den bæredygtige omstilling. Kommunikationen konstruerer således et verdensbillede, hvor disse elementer bliver centrale for iagttagelsen af den bæredygtige omstilling.

Bæredygtighedsbegrebet

Ovenstående analyse havde til formål at undersøge relationen mellem de to iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet. I forlængelse af ovenstående analyse og de iagttagelser, der blev foretaget i den undersøgelse, er det således interessant - ligesom i analysen af EU-Kommissionens oplæg - at undersøge, hvordan bæredygtighedsbegrebet bliver iagttaget i kommunikationen, samt hvordan der forsøges at fikseres mening til begrebet. Det er ligeledes blevet vist ovenfor, hvordan Polen i kommunikationen konstruerer et bestemt verdensbillede ud fra iagttagelser af nogle social demands.

Nedenstående analyse har til formål at undersøge, hvordan der i kommunikationen i Polens nationale energi- og klimaplan fikseres mening til bæredygtighedsbegrebet gennem sammenkædningen af forskellige elementer omkring bæredygtighed. Analysen vil - ligesom analysen af EU-Kommissionens oplæg - være delt op i underafsnit på baggrund af iagttagelser af forsøget på at fikseres mening til bæredygtighedsbegrebet gennem skabelsen af ækvivalente kæder, som tager udgangspunkt i konstruktionen af det sociale, de iagttagede social demands. Analysen vil være opdelt i kategorierne: *økonomi, energisikkerhed og research, uddannelse og innovation*. Dette valg er endnu en gang foretaget på baggrund af iagttagelser af empirien, samt for at overskueliggøre de analytiske processer

og konklusioner mest muligt. Det skal endnu en gang pointeres, at Polens nationale energi- og klimaplan er udarbejdet ud fra en skabelon, lavet af EU-Kommissionen som en del af processen, hvorfor kategorierne til en vis grad er givet på forhånd. Det er således formålet at undersøge inden for hver kategori, hvordan der kædes elementer til de forskellige kategorier og forsøges at skabe ækvivalente relationer, for at give mening til bæredygtighedsbegrebet inden for de forskellige kategorier.

Økonomi

Det første element, der vil blive fokuseret på i denne analysedel er *økonomi*. Det er tidligere i denne analyse blevet iagttaget, hvordan Polens iagttagelser omkring det økonomiske aspekt i den bæredygtige udvikling skaber en agonistisk relation mellem positionerne for EU-Kommissionen og Polen på en bestemt måde, hvor Polen fokuserer på de mulige negative økonomiske konsekvenser af den bæredygtige omstilling. Økonomi er desuden blevet iagttaget som et centralt element i kommunikationen, hvorfor det er valgt som genstand for undersøgelse i denne analysedel. Nedenstående analysedel har således til formål at undersøge, hvordan Polen iagttager elementet økonomi i forhold til bæredygtighedsbegrebet.

Det kan i kommunikationen iagttages, at Polen iagttager - ligesom EU-Kommissionen - økonomiske muligheder i den bæredygtige omstilling, så længe der fokuseres og investeres rigtigt, med henvisning til EU's planer om at skabe et stærkere energinetværk mellem de europæiske lande konkluderer Polen således:

“In the context of meeting the 15 % target by 2030, when undertaking initiatives concerning the intensification of network investments, it should be noted that such investments must be justifiable from the economic and technical points of view (...)” (Polen, 2019: 37).

Det kan således iagttages i ovenstående citat, hvordan Polen i kommunikationen iagttager, at investeringer i udvidelser og bedre energinetværk mellem de europæiske medlemslande skal foretages ud fra, hvilke investeringer der er fordelagtige fra både et økonomisk og et teknologisk perspektiv. Det er tidligere blevet iagttaget, hvordan Polen iagttager, at omstillingen til vedvarende energikilder er besværliggjort i Polen på grund af deres afhængighed af kuldrevne energikilder. En

iagttagelse, der bliver pointeret adskillige gange i kommunikationen: *“Maintenance of domestic coal production at a level enabling the satisfaction of the demand of the energy sector”* (Polen, 2019: 34).

Polens iagttagelser af netværksinvesteringer skal derfor således også ses i lyset af disse iagttagelser, at investeringer i udvidelser og forbedringer skal være fordelagtige både økonomisk, men også teknologisk i forhold til Polens nuværende energiproduktion. Polens iagttagelser følger således ikke EU-Kommissionens forsøg på at fiksere mening til bæredygtighedsbegrebet på dette område, hvor tidligere analyse i dette projekt har vist, hvordan EU-Kommissionen iagttager, at investeringer i den teknologiske udvikling skaber flere arbejdspladser og samtidig åbner for adgangen til en række nye markeder.

Iagttagelserne af netværksinvesteringer er dog ikke udtryk for den overordnede investeringsstrategi for Polen i forhold til den bæredygtige udvikling:

“Based on experience, it is envisaged that, in the period 2021-2030, the main competitiveness-oriented activities will focus around investing in areas ensuring an increase in the value added of the economy and its competitiveness in foreign markets” (Polen, 2019: 52).

Det kan i ovenstående citat iagttages, hvordan Polen iagttager investeringer i nogle områder som fordelagtig for økonomien som helhed og for konkurrenceevnen på de udenlandske markeder. Denne iagttagelse følger således EU-Kommissionens diskurs omkring bæredygtighed i forhold til sammenhængen mellem den bæredygtige udvikling og økonomisk vækst. Det er imidlertid stadig en interessant iagttagelse, at Polen fortsat iagttager, at investeringer bør ske på baggrund af en forventning og en øget værdi af økonomien og konkurrencedygtigheden i forhold til de udenlandske markeder. Det er således interessant, hvordan Polen - ligesom EU-Kommissionen - kæder den bæredygtige udvikling sammen med investeringer, der skaber øget økonomisk værdi og konkurrencedygtighed, men hvor EU-Kommissionen i høj grad forsøgte at skabe et ækvivalent forhold mellem bæredygtige investeringen og økonomisk vækst, således der blev fikseret mening til bæredygtighedsbegrebet som noget økonomisk rentabel, bliver den flydende betegner i Polens kommunikation i højere grad økonomisk vækst, hvor bæredygtighed som element kan fylde denne tomme betegner med mening, hvis der bliver investeret hensigtsmæssigt. Nodalpunktet for

kommunikation er således givet på forhånd, grundet konteksten for dokumenterne. Centrum for kommunikationen er således på forhånd bestemt til at være *bæredygtighed*. Bæredygtighed konstrueres i EU-Kommissionens kommunikation også som den tomme betegner, der betegner elementer som økonomi, social retfærdig, uddannelse og innovation eksempelvis. Det er derfor en interessant iagttagelse, hvordan Polens kommunikation centrerer sig omkring den flydende betegner økonomisk vækst, som konstrueres som den betegner, der skal betegne elementet bæredygtighed i dette tilfælde. Økonomisk vækst optræder således som en flydende betegner, der kan fyldes med mening gennem bæredygtighedsbegrebet, hvis begrebet betegnes på en bestemt måde.

Energisikkerhed

I denne analysedel vil elementet *energisikkerhed* være genstand for analysen af bæredygtighedsbegrebet. Det er tidligere blevet iagttaget, hvordan Polen gennem iagttagelsen af vigtigheden af energisikkerheden i landet, primært ved iagttagelser om kuldrevne energikilders betydning for energisikkerheden, konstruerer en bestemt agonistisk relation til EU-Kommissionens diskurs omkring bæredygtighed og overgangen til vedvarende energikilder. Denne analysedel vil i forlængelse af disse iagttagelser undersøge, hvordan bæredygtighed og energisikkerhed iagttages i forhold til hinanden i kommunikationen. Energisikkerhed er valgt som genstand for denne analysedel, da det er blevet iagttaget i empirien, at energisikkerhed spiller en væsentlig rolle i Polens iagttagelser af den bæredygtige udvikling:

“The priority area within the framework of the five dimensions of the Energy Union – from the perspective of the Polish raison d’etat and the country’s stable development – is energy security” (Polen, 2019: 11).

Det kan således iagttages i ovenstående citat, hvordan Polen iagttager energisikkerhed som det vigtigste område af den bæredygtige udvikling, i hvert fald i forhold til samarbejdet omkring den europæiske energiunion (Consilium.Europa1). Det er tidligere i denne analyse blevet iagttaget, hvordan Polen iagttager energisikkerheden som et problem i forhold til den bæredygtige omstilling og specielt omstillingen fra kuldrevne energikilder til mere vedvarende energikilder. Det kan

ligeledes iagttages, at Polen med henvisning til investeringer i atomkraft, højeffektivitets kraftvarmeproduktion og vedvarende energikilder iagttager følgende:

“Investments in these technologies with a view to restoring and increasing capacity in the electricity system guarantee that energy security will be achieved consistently with the horizontal targets of the Polish energy sector, i.e. reduction in the emission of pollutants from the electricity sector, the enhancement of energy efficiency and the improvement of the competitiveness of the economy” (Polen, 2019: 11).

Det kan endnu en gang iagttages, hvordan Polen i kommunikationen iagttager bæredygtighed markant anderledes end EU-Kommissionen i forhold til skabelsen af mening og ækvivalens mellem elementerne. Selvom mange af elementerne i kommunikationen er de samme, er fikseringen af mening markant anderledes. Hvor EU-Kommissionen brugte bæredygtighed som en tom betegn, der blev fyldt med mening gennem skabelsen af ækvivalens til de forskellige elementer, bruger Polen i højere grad forskellige elementer som den flydende betegn, hvor bæredygtighed kan bruges til at fikserer mening til det pågældende element. I ovenstående citat kan det iagttages, hvordan energisikkerheden sættes som den flydende betegn, mens bæredygtighed, energieffektivitet og konkurrencedygtig økonomi kædes sammen med energisikkerhed i ækvivalente kæder, således at der skabes en diskurs, hvor energisikkerhed bliver den vigtigste prioritet.

Følgende citat understreger endnu en gang iagttagelsen i denne analysedel om, at Polen iagttager en lang række af de samme elementer omkring bæredygtig, som EU-Kommissionen iagttager i deres kommunikation, men i stedet for bæredygtighed som det centrale element i kommunikation, som der fikseres mening til, placeres energisikkerhed som den flydende betegn i kommunikationen:

“The objective of the energy policy outlined in the draft PEP2040 is energy security while ensuring the competitiveness of the economy, energy efficiency and the reduction of the impact of the energy sector on the environment, and the optimum use of own energy resources. Energy security is the priority component of the aforementioned objective” (Polen, 2019: 105).

Det kan således iagttages, hvordan Polen - ligesom EU-Kommissionen - iagttager en ækvivalent relation mellem elementer som energisikkerhed, konkurrencedygtig økonomi, reduktion af effekten på miljøet og optimal udnyttelse af ressourcer, men hvor EU-Kommissionen i overhængende grad fokuserer effekten på miljøet og retningen for, hvordan denne effekt kan reduceres i forbindelse med en bæredygtig fremtid, iagttager Polen energisikkerheden som det vigtigste af de ovenstående elementer. Energisikkerhed konstrueres således i kommunikationen som den tomme betegner, der betegner de andre elementer på en bestemt måde.

Det er ligeledes en interessant iagttagelse, at Polen udvider argumentet i forhold til energisikkerheden med iagttagelser af, hvordan dette område også spiller en social rolle i form af jobmuligheder og beskæftigelse af en stor befolkningsgruppe. Et argument, som foregående analyse viste, at EU-Kommissionen i høj grad forsøgte at fiksere omkring bæredygtighedsbegrebet, ved at skabe en ækvivalent relation mellem bæredygtig og jobskabelse, således at der blev skabt en diskurs omkring den bæredygtige udvikling som noget økonomisk rentabelt, der skabte nye jobs. Nedenstående citat viser, hvordan Polen iagttager, at kulsektoren har den samme funktion for Polen, ud over at den sikrer energisikkerheden, så er det en sektor med mange jobs:

“The above data shows that electricity production is based on coal and that coal ensures Poland an appropriate level of energy security and production stability. The coal mining sector in Poland (lignite and coal) also plays a very important social role. In 2016, the coal mining industry in Poland employed, in aggregate, 113 500 people, of which 23 500 were employed in lignite mining and 90 000 in coal mining” (Polen, 2019: 6).

Det er således en interessant iagttagelse, hvordan EU-Kommissionens forsøg på at skabe en diskurs omkring bæredygtighed som blandt andet økonomisk rentabelt og godt for skabelsen af nye jobs ikke i samme grad ses i Polens kommunikation, hvor det iagttages, at afhængigheden af kulsektoren for produktion af elektricitet er høj, men også beskæftiger mange.

Ovenstående analyse har således vist, hvordan Polen iagttager en lang række af de samme elementer i forhold til en bæredygtig fremtid som EU-Kommissionen iagttager i deres kommunikation. Den interessante iagttagelse i denne analysedel er imidlertid, hvordan Polen ikke i kommunikationen

iagttager den bæredygtige omstilling som det vigtigste parameter, men derimod iagttager energisikkerhed som omdrejningspunktet for omstilling.

Research, uddannelse og innovation

I denne analysedel vil elementerne *research, uddannelse* og *innovation* være genstand for undersøgelse. Projektet har tidligere vist, hvordan disse elementer er en essentiel del af EU-Kommissionens forsøg på at fiksere mening omkring bæredygtighedsdiskursen. Det er desuden blevet iagttaget, at disse elementer også spiller en væsentlig rolle i Polens kommunikation, hvorfor de er valgt som genstand for undersøgelse. Følgende analysedel vil således undersøge, hvordan Polen iagttager elementerne *research, uddannelse* og *innovation* i forhold til forståelsen af bæredygtighed, samt hvordan disse iagttagelser forholder sig i forhold til EU-Kommissionens kommunikation og diskursen omkring bæredygtighed.

Det er tidligere blevet iagttaget, hvordan Polen iagttager, at investeringer i teknologisk udvikling af eksempelvis vedvarende energikilder kun skal ske på baggrund af en forventning om økonomisk værdi, og hvis det er teknologisk forsvarligt på alle måder. Dermed ikke sagt, at Polen udelukke disse elementer som en del af den bæredygtige udvikling:

“There are plans to use research and development support instruments leading to innovations in environmental and low-carbon technologies and in technologies enabling effective (economical) waste management” (Polen, 2019: 52).

Det kan således iagttages, hvordan det bliver pointeret i kommunikationen, at der er lagt planer for anvendelsen af støtteinstrumenter til *research* og udvikling, der skal lede til innovationer inden for vedvarende energi, lav-emissions teknologi og økonomisk effektivisering af affaldshåndteringen. Selvom det tidligere er blevet vist, hvordan Polen iagttager omstillingen til vedvarende energi med en vis skepsis, viser kommunikationen altså, at de langt fra er afvisende over for den bæredygtige udvikling til vedvarende energi: *“The area of innovation in the energy sector is an issue whose importance is being strengthened successively”* (Polen, 2019: 13).

Det kan således iagttages i ovenstående citater, at Polens iagttagelser af research og innovation i høj grad læner sig op ad EU-Kommissionens fiksering af mening til bæredygtighedsbegrebet på dette område. Det er dog værd at bemærke, at der slet ikke bliver skabt de samme positive ækvivalente kæder omkring elementerne i Polens kommunikation, som der gør i EU-Kommissionens oplæg. Hvor der er EU-Kommissionens oplæg blev skabt ækvivalente relationer mellem bæredygtighed og research og innovation, ved at skabe en nødvendighed sammenhæng mellem elementerne, som noget der gavne hinanden i forhold til den økonomiske værdi, skabelsen af arbejdspladser og adgangen til nye markeder, iagttager Polen blot, at der er planer om at bevæge sig i den retning. Der bliver således ikke fikseret positiv mening til elementerne i ovenstående kommunikation på samme måde som i EU-Kommissionens oplæg.

Det er dog blevet iagttaget i empirien, at der er eksempler i kommunikation, hvor Polen iagttager for eksempel innovation i en mere positiv vinkel:

“Investments in the energy sector, in particular in innovations, may leverage the development of the entire economy and should be analysed from the point of view of the maximisation of benefits for the Polish economy – not only in terms of standard economic parameters, but also in terms of their potential for the development of science and industry” (Polen, 2019: 145).

I ovenstående citat bliver der således skabt ækvivalente kæder i kommunikationen mellem bæredygtig innovation og økonomisk vækst, ikke blot i form af standardiserede økonomiske parametre for øget økonomisk vækst, men også for potentiale i de innovative elementer for videnskaben og industrien. Her bliver der således fikseret mening til den bæredygtige innovation som noget, der kan være med til at skabe økonomisk vækst, både i form af udnyttelse af det fulde potentiale i den polske økonomi, men også gennem de udviklingsmuligheder innovation giver. Her følger Polens iagttagelser således dem af EU-Kommissionen i deres kommunikation. Der bliver således her bidraget til den positive hegemoniske diskurs omkring innovation som en del af den bæredygtige udvikling.

Det er ligeledes en interessant iagttagelse, hvordan Polen i kommunikation kæder bæredygtighed sammen med uddannelse:

“In view of the above, educational measures must be implemented, both as part of formal education systems and broadly understood extra-formal education, helping to raise the social awareness of risks related to extreme phenomena and methods for limiting their impact” (Polen, 2019: 83).

Det kan i ovenstående citat iagttages, hvordan Polen iagttager en sammenhæng mellem bæredygtighed og uddannelse, ikke blot i den klassiske forståelse af uddannelse, som uddannelsessystemet, men også i en mere bred social uddannelsesmæssig kontekst. Det bliver således iagttaget, at uddannelse og øget social bevidsthed i forhold til bæredygtighed skal være en del af løsningen på en bæredygtig fremtid. En iagttagelse, der følger tidligere iagttagelser af EU-Kommissionens iagttagelser af uddannelse og social bevidsthed som vigtige parametre i fuldførelsen af den bæredygtige omstilling. Der bliver altså skabt en ækvivalent relation mellem uddannelse og bæredygtighed, når uddannelse bliver fikseret som et element, der er vigtigt for bæredygtigheden.

Delkonklusion

Det er i ovenstående analyse blevet vist, hvordan Polens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet skaber en agonistisk relation til EU-Kommissionens diskurs. Det er blevet iagttaget, hvordan Polen i kommunikation dislokerer en række af de ækvivalente sammenhænge, som EU-Kommissionen skaber i kommunikation, specielt forsøget på at fikserer mening til bæredygtighedsbegrebet som økonomisk rentabelt, ved at kæde elementet sammen med økonomisk vækst, jobskabelse med mere, bliver dislokeret af Polen i kommunikationen, som noget der ikke en nødvendig sammenhæng. Det er således blevet iagttaget, hvordan Polen i kommunikationen iagttager negative konsekvenser ved den bæredygtige omstilling, specielt på området for omstilling til vedvarende energikilder. Det er dog imidlertid ligeledes blevet iagttaget, at Polen accepterer EU's overordnede målsætning i forhold til den bæredygtige omstilling frem til 2030.

Ovenstående analyse har - ligesom foregående analyse - undersøgt en række af de elementer, som er fundet essentielle for kommunikationen. Det er her blevet iagttaget, hvordan Polen - ligesom EU-Kommissionen - ser potentielle økonomiske muligheder ved den bæredygtige omstilling, hvis den foretages rigtigt. Det er dog ligeledes blevet iagttaget, at Polen iagttager investeringer i den bæredygtige udvikling med væsentlig større skepsis end EU-Kommissionen. Specielt i forhold til investeringer i udviklingen af energinetværk på tværs af medlemslandene. Det er også blevet iagttaget i ovenstående analyse, hvordan Polen iagttager kulsektoren som en essentiel del af Polens

energiproduktion, både på grund af den vigtige funktion, besværligheder ved omstillingen til vedvarende energikilder og på grund af de mange jobs, som kulsektoren indeholder. En sidste interessant iagttagelse i forhold til elementet økonomi har været, at Polen i kommunikationen sætter økonomisk vækst som den flydende betegner, der betegner den bæredygtig udvikling på en bestemt måde.

En anden interessant iagttagelse fra ovenstående analyse er, at Polen iagttager energisikkerheden som det vigtigste element i den bæredygtige omstilling. Det er i analysen blevet vist adskillige gange, hvordan Polen iagttager energisikkerheden i landet som det overskyggende element, når der laves iagttagelser af den bæredygtige udvikling. Ligesom med økonomi, blev det vist i ovenstående analyse, hvordan kommunikation drejer sig om energisikkerhed som en flydende betegner, der bruges til at betegne bæredygtighed på en bestemt måde i kommunikationen.

Det er ligeledes blevet iagttaget, hvordan Polen i forhold til området for research, innovation og uddannelse i nogen grad følger EU-Kommissionens diskurs på dette område. Det er blevet iagttaget, hvordan Polen accepterer diskursen om, at der bør investeres i disse område, samt de positive elementer af denne del af den bæredygtige udvikling. Det er blevet vist, hvordan Polen i kommunikationen skaber ækvivalente sammenhænge mellem innovation, økonomi og uddannelse, ved at fikserer mening til bæredygtig innovation som noget, der skaber økonomiske muligheder på flere områder, samt hvordan uddannelse er en essentiel del af den bæredygtige udvikling.

Analyse 3 - Danmark

Ligesom Polen, har Danmark indleveret en nationale energi- og klimaplan til EU-Kommissionen, som redegør for de tiltag, der er taget i Danmark i forhold til at bidrage til at nå de samlede klimamål for EU inden 2030. I modsætningen til Polen, er Danmark et af de medlemslande, der ifølge dem selv startede udfasningen af fossile brændsler allerede i 1970 (DK, 2019). Danmark er således valgt som empirisk nedslagsmærke for dette projekt, da Danmark repræsenterer en markant anderledes holdning til den bæredygtige omstilling end Polen, men også repræsenterer et helt anderledes udgangspunkt for diskussionen om bæredygtighed anno 2020. Danmark er et af de medlemslande, som har sat nationale klimamål, der er væsentlig mere ambitiøse end de samlede klimamål for EU. Det er i tidligere analyse blevet vist, hvordan Polen iagttager EU-Kommissionens klimamål som meget ambitiøse og genstand for stor omstilling, hvis Polen skal nå klimamålene. Danmark har derimod sat nationale klimamål for 2030, som er væsentlig mere ambitiøse end EU's klimamål.

Nedenstående analyse har således - ligesom foregående analyse af Polens nationale energi- og klimaplan - til formål at undersøge, hvordan Danmark iagttager EU-Kommissionens iagttagelser af bæredygtighed og den diskurs, som EU-Kommissionen forsøger at fiksere i kommunikationen. Det er imidlertid samtidig ambitionen med nedenstående analyse, at undersøge sammenhængen mellem Polen og Danmarks nationale energi- og klimaplaner.

Ligesom i den foregående analyse, vil nedenstående analyse i høj grad anvende de analytiske redskaber som dislokering af ækvivalens og meningsdannelse, samt iagttagelser af agonistiske relationer. Ligesom med Polen, er Danmarks nationale energi- og klimaplan ikke et direkte svar på EU-Kommissionens oplæg, men derimod en del af den generelle EU-proces omkring målene for et bæredygtigt Europa i 2030. De nationale energi- og klimaplaner er således - som nævnt tidligere - udvalgt som empirisk grundlag for projektet, da de som officielt nationalt dokument afspejler det enkelte lands iagttagelser af bæredygtighed, det giver ligeledes projektet mulighed for at sammenligne Polen og Danmarks iagttagelser ud fra de samme betingelser, hvilket giver bedre indblik i forskelle og ligheder i iagttagelserne af bæredygtighedsbegrebet.

Ligesom i tilfældet med analysen af Polen, er det heller ikke i projektets interesse i denne analysedel, at stille sig kritisk over for data og statistisk, men derimod at undersøge iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen, samt hvordan der gives mening til dette begreb.

Det agonistiske forhold

Forestående analyse har til formål at undersøge, hvordan Danmark i kommunikationen iagttager bæredygtighedsbegrebet, specielt med fokus på relationen til EU-Kommissionens diskurs omkring bæredygtighed i dette afsnit. Det blev i tidligere analyse vist, hvordan EU-Kommissionen i oplægget *På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030* forsøgte at skabe en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet på en bestemt måde. Det blev ligeledes vist, hvordan kommunikationen forsøgte at skabe bæredygtighedsbegrebet i en kontekst, som passer ind i det overordnede europæiske projekt. Ligesom med analysen af Polens nationale energi- og klimaplan, er det derfor interessant at undersøge, hvordan Danmark i den nationale energi- og klimaplan iagttager bæredygtighedsbegrebet i forhold EU-Kommissionens iagttagelser. Danmarks nationale energi- og klimaplan er udvalgt som empirisk grundlag, da det er iagttaget i empirien, hvordan både iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet generelt, og iagttagelser af Danmarks udgangspunkt for den bæredygtige udvikling er væsentlig anderledes end Polens iagttagelser af selv samme emne. Den nationale energi- og klimaplan repræsenterer - ligesom i Polens tilfælde - en officiel dansk melding i forhold til den bæredygtige fremtid, hvorfor dokumentet er interessant som empirisk grundlag. Det er således også interessant at undersøge i forlængelse af nedenstående analyse, hvordan iagttagelserne fra henholdsvis Polen og Danmark i forhold til EU-Kommissionens diskurs, adskiller sig fra hinanden.

“The Danish binding EU target for 2020 for renewables is 30 %. Denmark plans to count the extra 11 percentage points as early effort towards the 2030 renewables target” (DK, 2019: 38).

Det fremgår således af ovenstående citat, hvordan Danmark anno 2020 ikke blot har opnået de europæiske mål for bæredygtighed i 2020, men allerede er 11% over klimamålene i forhold til andelen af vedvarende energikilder. Danmark har således - ifølge deres egne iagttagelser - et noget andet udgangspunkt for opnåelse af klimamålene for 2030 end eksempelvis Polen. Dette udgangspunkt bør nok ses som en del af grundlaget for Danmarks iagttagelser af EU-Kommissionen klimamål for EU inden 2030:

“EU started off as a coal and steel union. The Danish Government will propose the objective that a future EU will be a climate union. This means, among other things, that Denmark will be working towards increasing the EU climate targets in 2030, that the EU will be climate neutral by 2050 and that the future EU budget will focus more on climate” (DK, 2019: 30).

Det kan således iagttages i ovenstående citat, hvordan Danmark iagttager, at EU-Kommissionens mål for bæredygtighed i 2030 burde være mere ambitiøse. Danmark følger ikke blot EU-Kommissionens iagttagelser af den bæredygtige udvikling som presserende og vigtig, men ønsker at udvide klimamålene for EU inden 2030, således at de bliver mere ambitiøse. Det er således interessant, hvordan Danmark i kommunikationen dislokerer forståelsen af bæredygtighedsmålene som ambitiøse. Det blev tidligere vist, hvordan EU-Kommissionen iagttager bæredygtighedsmålene som ambitiøse, idet opnåelse af målene blev kædet sammen med EU som en frontløber på det globale marked. Dette forsøg på fiksering af mening til bæredygtighedsmålene som ekstremt ambitiøse, bliver således dislokeret i kommunikation, når Danmark iagttager, at det er nødvendigt for Danmark som nation, at arbejde for mere ambitiøse klimamål. Det interessante ved denne iagttagelse er, at den agonistiske relation her opstår ved, at Danmark forsøger at dislokerer sammenhængen og give mening til bæredygtighedsmålene som noget, der bør være mere ambitiøst. Det blev i foregående analyse vist, hvordan Polen blandt andet skaber et agonistisk til EU-Kommissionen i forhold til blandt andet problemer med økonomi og energisikkerhed, allerede ved EU-Kommissionens klimamål. Danmarks iagttager derimod nogle mere ambitiøse klimamål:

“The new Danish Government wants to reduce greenhouse gas emissions by 70 % by 2030 compared to the 1990 level as well as reaching net-zero emissions by 2050. Denmark must be known as a nation of green entrepreneurialism. Therefore, new technologies and solutions must be developed and deployed” (DK, 2019: 7).

Det kan altså iagttages, at Danmark følger EU-Kommissionens diskurs omkring Europa som en union, der skal gå forrest i den bæredygtige omstilling, idet Danmark ønsker at være en nation, der skal være kendt som en grøn entrepreneur. Iagttagelsen af behovet for at udvikle nye teknologier og løsninger inden for vedvarende energi må imidlertid også ses som en nødvendig, når Danmark har

sat et mål om nå et nul-emissionsniveau inden 2050. Der er således i højere grad behov for ny teknologi og nye løsninger, hvis det mål skal opnås i Danmark, end der er for Polen, hvis mål er at nå EU's klimamål for 2030 om 40% reduktion i forhold til 1990-niveauet.

Ovenstående analyse har således vist, hvordan Danmarks iagttagelser i kommunikationen, skaber en agonistisk relation til EU-Kommissionens forsøg på at fiksere mening til en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet. Det er blevet vist, hvordan kommunikationen dislokerer sammenhængen mellem EU's klimamål som ambitiøse og i stand til at gøre EU til en førende klimunion på globalt plan. Derimod iagttager Danmark i kommunikation, at EU bør være væsentlig mere ambitiøse i forhold til den bæredygtige omstilling. Danmark dislokerer således EU-Kommissionens diskurs omkring den bæredygtige omstilling og bæredygtighedsmålene for den Europæiske Union.

Det er ligeledes blevet iagttaget, hvordan der er væsentlig forskel på iagttagelserne, af EU-Kommissionens forsøg på at fiksere en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighed, hos Polen og Danmark. Som nævnt ovenfor, iagttager Danmark, at EU's klimamål bør være væsentlig mere ambitiøse, mens Polen iagttager klimamålene for 2030 som særdeles ambitiøse. Det er ligeledes blevet vist, hvordan iagttagelserne af omstillingen til vedvarende energikilder differentierer væsentlig mellem Polen og Danmarks iagttagelser. Polen iagttager, som tidligere nævnt, en række fareelementer i omstillingen til vedvarende energi, hvorimod Danmark ser omstillingen til vedvarende energikilder som en nødvendighed. Det blev dog konkluderet i den sammenhæng, at disse iagttagelser bør ses i forlængelse af landenes iagttagelser til klimamålene, hvor Danmark har sat nogle nationale klimamål, der er væsentligt mere ambitiøse end de europæiske mål, hvorfor udvikling af vedvarende energi må ses som en nødvendighed, hvis Danmark skal opnå disse mål.

Social demand

Ligesom i de foregående analyser, er formålet med dette afsnit at undersøge, hvordan det sociale bliver konstrueret i kommunikationen gennem iagttagelser af social demands. Det er tidligere blevet vist, hvordan Danmarks iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet differentierer sig fra både kommunikationen i EU-Kommissionens oplæg og kommunikationen i Polens nationale energi- og klimaplan. Det er blevet vist i ovenstående analyse, hvordan Danmark gennem kommunikationen skaber en anderledes agonistisk relation til EU-Kommissionen, end Polen gør i deres kommunikation. Det er således interessant også i forhold til Danmark at undersøge, hvordan verdensbilledet konstrueres gennem iagttagelserne af social demands. Analysen skal således danne grundlag for den

kommende analyse, hvor målet er at undersøge fikseringen af mening til bæredygtighedsbegrebet gennem forskellige elementer.

“Funding of research, development and demonstration of new energy and climate technologies and instruments is an essential part of securing national objectives on the other dimensions such as greenhouse gas reductions, further developing strengths in renewables, new technologies on energy efficiency as well as ensuring a high energy security” (DK, 2019: 124).

Det kan således iagttages i ovenstående citat, hvordan Danmark iagttager nødvendigheden af funding til research, udvikling og demonstration af nye teknologier på bæredygtighedsområdet, hvis de nationale klimamål skal opnås. Der bliver konstrueret et social demand i forhold til research og teknologisk udvikling, når disse elementer konstrueres som værende en nødvendighed, hvis omstillingen skal være en succes på de parametre, som er opsat af Danmark i den nationale energi- og klimaplan. Det kan ligeledes iagttages, hvordan elementer som reduktion i udledningen af drivhusgasser, fortsat udvikling af styrkerne inden for vedvarende energi, ny teknologi på området for energieffektivitet og sikring af energisikkerhed bliver iagttaget som elementer, der er en del af prioriteterne i den danske indsats i den bæredygtige omstilling. Der bliver altså skabt en diskurs i kommunikation, hvor research og teknologisk udvikling bliver en essentiel del af løsningen på den bæredygtige omstilling.

Research og teknologisk udvikling bliver altså iagttaget som et social demand, også hvis energisikkerheden skal sikres. Netop dette element optræder ligeledes som et social demand i Danmarks iagttagelser:

“The effectiveness and functioning of the economy, public organizations and private households depend on a reliable energy supply” (DK, 2019: 56).

Her bliver sikkerhed i leveringen af energi således iagttaget som et social demand, både i forhold til økonomien, organisationer og den private husholdning i Danmark. Energisikkerheden bliver således konstrueret som et essentielt social demand i Danmarks iagttagelser, ligesom det var tilfældet i Polens

kommunikation. Hvor energisikkerheden i forrige citat blev konstrueret som et af elementerne i den danske plan for en bæredygtig fremtid, bliver det konstrueret som et social demand her. Der bliver således fikseret en diskurs omkring energisikkerhed som en nødvendig del af den bæredygtige omstilling.

Energisikkerhed blev iagttaget som et nødvendigt social demand, i forhold til at holde et velfungerende samfund kørende. Det kan dog iagttages i kommunikationen, at ikke alle iagttagelser af social demands er ud fra præmissen om nødvendighed, men derimod ud fra muligheder:

“This represents a unique opportunity for the Danish business community, which must be exploited. Denmark must be known as a nation of green entrepreneurialism” (DK, 2019: 124).

Det kan således iagttages, hvordan Danmark iagttager den bæredygtige omstilling som en unik økonomisk mulighed, som skal udforskes. Denne iagttagelse hænger uundgåeligt sammen med det iagttagede social demand omkring research og udvikling af ny teknologi, som må ses som en del af det at udforske de økonomiske muligheder i den bæredygtige omstilling. Det er således interessant, hvordan de økonomiske muligheder bliver skabt som et social demand i kommunikationen. Det er ligeledes et social demand, der er høj grad følger EU-Kommissionens forsøg på at fikse en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighed som en unik økonomisk mulighed. Der bliver altså i Danmarks kommunikation konstrueret en diskurs omkring de økonomiske muligheder ved den bæredygtige omstilling som betyder, at det bliver en nødvendighed at udforske de økonomiske muligheder i denne omstilling.

Bæredygtighedsbegrebet

De ovenstående analyser har vist, hvordan relationen til EU-Kommissionen blev agonistisk gennem Danmarks iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet. Det blev ligeledes vist, hvordan Danmarks iagttagelser af bæredygtig generelt, men også iagttagelserne af social demands, differentierer sig fra Polens iagttagelser på nogle områder. Med analysen af de iagttagede social demands, blev det vist, hvordan Danmark konstruerer det sociale på en bestemt måde i kommunikationen. Det er derfor nedenstående analyses formål - ligesom i de foregående analyser af EU-Kommissionen og Polen - at

undersøge, hvordan der ud fra denne konstruktion af et bestemt verdensbillede, fikseres mening til bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen.

Analysen vil også i dette tilfælde være delt op i underafsnit på baggrund af iagttagelser i empirien, primært med udgangspunkt i de iagttagede social demands. Analysen vil være opdelt i afsnittene: *økonomi, energisikkerhed og research, uddannelse og innovation*. Analysen vil således inden for disse kategorier undersøge, hvordan Danmark i kommunikationen skaber ækvivalente kæder omkring elementerne i forhold til bæredygtighedsbegrebet og dermed, hvordan der forsøges at fikseres mening til bæredygtighedsbegrebet på en bestemt måde i kommunikationen.

Økonomi

Det første element som vil være genstand for undersøgelse i denne analyse, er *økonomi*. Det er tidligere i denne analyse blev vist, hvordan Danmark iagttager et social demand omkring de økonomiske muligheder ved den bæredygtige omstilling. Der konstrueres således et verdensbillede i kommunikationen, hvor bæredygtighed fikseres som en unik økonomisk mulighed for den danske økonomi.

Denne iagttagelse uddybes yderligere i kommunikationen, da Danmark redegør for eksportmulighederne i forbindelse med den bæredygtige omstilling:

“The green transition, hence, contributes significantly to Danish economy” (DK, 2019: 176).

Det bliver altså her iagttaget, at eksportmulighederne som en del af den bæredygtige omstilling bidrager væsentligt til den danske økonomi. Denne iagttagelse hænger således ikke blot sammen med det iagttagede social demand omkring de økonomiske muligheder ved den bæredygtige omstilling, men også med et social demand omkring at fortsætte den teknologiske udvikling, som blev vist i ovenstående analyse. Der bliver altså skabt en ækvivalent sammenhæng mellem bæredygtighed og økonomisk vækst, når elementerne kædes sammen i kommunikationen som en nødvendig sammenhæng. Dermed bliver den bæredygtige omstilling således konstrueret som økonomisk rentabel. Det er en konstruktion af bæredygtighedsbegrebet, som følger EU-Kommissionens forsøg på at

fiksere en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet, blandt andet ved at fiksere mening til begrebet som økonomisk rentabelt. Det er imidlertid interessant, hvordan bæredygtighed bliver sat som den tomme betegner i kommunikationen, som betegner økonomisk rentabilitet. Bæredygtighed bliver altså den tomme betegner i Danmarks kommunikation, hvor det er i den foregående analyse af Polens nationale energi- og klimaplan blev vist, hvordan økonomisk vækst blev den flydende betegner, som betegner bæredygtighed på en bestemt måde.

Bæredygtighedsbegrebet bliver ligeledes sat som den tomme betegner i kommunikationen, når der kommunikeres om lav-emissions sektoren:

“The sector employs around 31.200 full-time workers, which corresponds to 43% of the total employees in the energy sector” (DK, 2019: 169).

Det kan altså i ovenstående citat iagttages, hvordan den bæredygtige omstilling ikke blot bliver iagttaget som en økonomisk mulighed i forhold til eksport af teknologi og viden, men også grundet jobs i den grønne sektor. Der skabes således - ligesom i EU-Kommissionens kommunikation - en ækvivalent sammenhæng mellem bæredygtig og jobskabelsen, således at denne grønne sektor bliver konstrueret som noget, der skaber beskæftigelse og dermed bidrager til den danske økonomi.

Det er tidligere blevet iagttaget, hvordan Danmark iagttager, at de i 2019/2020 har et anderledes udgangspunkt i forhold til den bæredygtige udvikling i forhold til lande som Polen. Dette skyldes blandt andet en iagttagelse af en satsningen på mere vedvarende energikilder gennem en længere årrække.

“EUDP (Energy Technology Development and Demonstration Program) was established in 2007 to support national energy targets regarding a stable and secure energy supply, consideration for the global climate, cost efficiency and business strengths and potentials through development and demonstration of new energy technologies” (DK, 2019: 123).

Det kan altså iagttages, hvordan Danmark iagttager, at de allerede i 2007 fokuserede ret kraftigt på den bæredygtige udvikling i forhold til ikke blot sikring af energisikkerheden og større overvejelse i forhold til påvirkningen af klimaforandringer, men også i forhold til at styrke den danske økonomi på området for teknologi inden for den bæredygtige udvikling. Der har altså gennem en årrække - ifølge deres iagttagelser - været fokus fra dansk side på at styrke konkurrenceevnen på globalt plan inden for den bæredygtige udvikling.

Energisikkerhed

I den kommende analysedel vil elementet *energisikkerhed* være genstand for undersøgelse. Det er således analysens formål at undersøge, hvordan energisikkerhed iagttages i forhold til bæredygtighed i kommunikationen. Det er tidligere i analysen blevet iagttaget, hvordan Danmark konstruerede energisikkerheden som et social demand i kommunikationen, ved at sætte energisikkerhed som grundlag for et velfungerende samfund. Det er således blevet vist, hvordan energisikkerhed optræder som et vigtigt element i Danmarks iagttagelser af omstillingen til en bæredygtig fremtid. Det er derfor interessant at undersøge, hvordan der i kommunikation gives mening til bæredygtighedsbegrebet gennem sammenkædning med elementet energisikkerhed. Det er ligeledes analysens formål at undersøge, hvordan Danmarks iagttagelser af energisikkerhed kan sammenlignes, eller differentierer sig fra, EU-Kommissionen og Polens iagttagelser af energisikkerhed.

Det er tidligere blevet vist, hvordan Danmark planlægger at udfase kul fra produktionen af elektricitet inden 2030. Et problem som analysen af Polens nationale energi- og klimaplan viste, blev iagttaget som et problem for energisikkerheden, hvorfor Polen valgte at beholde de kuldrevne energikilder frem mod 2030, for at sikre energisikkerheden. Ligesom Polen, iagttager Danmark ligeledes større udsving i produktion fra eksempelvis vindmøller, løsningen på dette problem bliver imidlertid iagttaget anderledes end Polens:

“To meet international and domestic renewable and climate change targets, Great Britain and Denmark are generating more power from renewable sources, including offshore wind. By its nature, wind generation is intermittent and interconnectors provide an effective way to manage these fluctuations in supply and demand” (DK, 2019: 11).

Det kan således iagttages, hvordan Danmark - ligesom Polen - iagttager problemerne i forhold til energisikkerheden, hvis de kuldrevne energikilder udfases og erstattes af vedvarende energikilder som vindenergi, fordi energiproduktion fra disse kilder er mere svingende. Det er imidlertid interessant, hvordan Danmark iagttager interkonnektivitet som løsningen på dette problem. Det er således det samme problem i forhold til omstillingen, der bliver iagttaget fra både polsk og dansk side, men løsningen på problemet er derimod forskellig. Det er endnu en gang nødvendigt at forholde sig til, at Danmark gennem de ambitiøse klimamål sat på nationalt niveau, således heller ikke kan tillade sig at anvende kuldrevne energikilder. Danmark har således skabt en diskurs omkring den bæredygtige omstilling, hvor det må ses som en nødvendighed at finde bæredygtige løsninger, hvis de nationale klimamål skal blive en realitet.

Det kan dog i kommunikationen iagttages, at Danmark ikke ønsker at bæredygtighedsmålene må påvirke energisikkerheden negativt:

“Denmark has one of the highest security of electricity supply levels in Europe. It is a clear ambition for the Government to keep a high level of security of supply also in the future when integrating more renewable energy into the Danish electricity system” (DK, 2019: 73).

Det kan altså iagttages, at Danmark ikke ønsker at gå på kompromis med energisikkerheden, hvilket også skal ses i lyset af Danmarks iagttagelser af energisikkerheden som et centralt social demand, der skal løses, hvis det danske samfund som helhed skal fungere optimalt. Udfasningen af de kuldrevne energikilder og udskiftning til vedvarende energikilder skal således også ses som en del af den diskurs, som Danmark i kommunikationen konstruerer i forhold til den bæredygtige udvikling.

Energisikkerheden bliver således også kædet sammen med bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen, når der skabes en ækvivalent sammenhæng mellem bæredygtighed og energisikkerhed, ved at sætte energisikkerheden som en prioritet i forbindelse med udskiftningen til vedvarende energi. Der bliver altså skabt en diskurs i kommunikationen, hvor det ikke bliver et spørgsmål om, hvorvidt man skal gå på kompromis med enten energisikkerheden eller den bæredygtige udvikling, men derimod hvor der skal findes fælles løsninger, der ikke blot sikrer energisikkerheden, men gør det gennem vedvarende energikilder. Det betyder imidlertid ikke, at Danmark ikke iagttager problemer ved udfasningen af de kuldrevne energikilder:

“The Danish electricity supply security is susceptible to electricity generation inadequacy in the surrounding countries since the interconnectivity level in Denmark is very high and since the other countries will increase the share of intermittent renewable energy sources as well” (DK, 2019: 111).

Det kan således ses i kommunikationen, hvordan Danmark iagttager, at den generelle europæiske proces imod en bæredygtig fremtid betyder, at Danmark bliver mere modtagelig for utilstrækkelig elproduktionen, da det ikke kun er Danmark, der omstiller sig til mere svingende vedvarende energikilde, men også de omkringliggende lande. Det er dog imidlertid stadig interessant, at selvom Danmark iagttager problemer omkring omstillingen, er det stadig ikke en mulighed at gå på kompromis med den bæredygtige omstilling.

“Solutions regarding energy storage will also be promoted concretely through an Energy storage fund of 128 million DKK” (DK, 2019: 112).

I stedet kan det altså iagttaget, hvordan der bliver fundet løsninger på problemerne ved den bæredygtige omstilling, som eksempelvis forbedring og udvidelse af opbevaring af energi, som kan anvendes til at sikre energisikkerheden. Det er således blevet vist i ovenstående afsnit, hvordan Danmark i kommunikationen kæder energisikkerheden sammen med den bæredygtige udvikling i ækvivalente kæder, således at energisikkerheden bliver essentiel for et velfungerende samfund under den bæredygtige omstilling. Der bliver altså skabt en diskurs i kommunikationen, hvor Danmark hverken kan gå på kompromis med energisikkerheden, eller med den bæredygtige omstilling.

Research, uddannelse og innovation

I det sidste afsnit af denne analysedel vil elementerne *research, uddannelse og innovation* være genstand for analyse. Det er således endnu en gang formålet at undersøge, hvordan disse elementer kædes sammen med bæredygtighedsbegrebet i kommunikation. Det er tidligere blevet vist, hvordan Danmark iagttager *research* og teknologisk udvikling som et social demand, samt iagttager funding til disse elementer som en essentielt del af den bæredygtige udvikling. Det er således interessant,

hvordan der ud fra denne konstruktion af den bæredygtige udvikling, bliver givet mening til bæredygtighedsbegrebet gennem sammenkædning til disse elementer. Det vil også i dette afsnit være formålet at sammenligne iagttagelserne i Danmarks kommunikation med både Polens iagttagelser af bæredygtighed, samt med EU-Kommissionens forsøg på at skabe en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighed. Det er tidligere blev vist, hvordan EU-Kommissionen ligeledes forsøgte at give mening til bæredygtighedsbegrebet ved at kæde det sammen med research og innovation af eksempelvis teknologi. En iagttagelse, der følges i Danmarks nationale energi- og klimaplan:

“The large ratio of green energy production will require further research, development and demonstration of technologies to fully integrate and exploit the green energy” (DK, 2019: 77).

Det kan således iagttages, hvordan Danmark kæder research og udvikling af ny teknologi sammen med bæredygtighed i kommunikationen. Research og teknologisk udvikling bliver således ækvivalent med bæredygtighed. Det er imidlertid ikke nogen overraskende iagttagelse, når man iagttager Danmarks overordnede klimaplan, samt iagttagelserne i ovenstående analyse om behovet for teknologisk udvikling ved udfasning af de kuldrevne energikilder. Det er imidlertid også blevet iagttaget tidligere, hvordan Danmark iagttager research og teknologisk udvikling som et social demand.

Det er ligeledes tidligere blevet iagttaget, hvordan Danmark - ligesom Polen - iagttog udfasningen af de kuldrevne energikilder og omstillingen til vedvarende energikilder som problematisk. Det blev dog også konkluderet, at med Danmarks konstruktion af den bæredygtige omstilling, var det ikke en løsning at gå på kompromis med nogen af delene. I denne sammenhæng bliver den teknologiske udvikling på mange fronter således også iagttaget som en løsning:

“The general movement of the Danish energy sectors goes towards further diversification as a result of a political ambition to increase the amount of renewables in the energy mix and the technical challenges with the fluctuation of wind and solar power” (DK, 2019: 109).

Det kan således iagttages, at det ikke blot - som tidligere vist - er vindenergi, som i Danmarks iagttagelser har udsving, men også produktionen fra solenergi bliver iagttaget som en energikilde med større udsving. Det kan dog imidlertid iagttages, at Danmark i kommunikationen stadig konstruerer bæredygtighed i en sådan form, at det ikke er en mulighed at gå kompromis, men derimod at Danmark søger imod større diversifikation i forhold til energiproduktionen. Bæredygtighedsbegrebet bliver således endnu en gang kædet sammen med vedvarende energikilder i en ækvivalent sammenhæng, som i lyset af tidligere iagttagelser skal løses af teknologisk udvikling.

Det er således blevet vist, hvordan research og innovationen i forhold til den teknologiske udvikling bliver iagttaget som essentielle elementer i forhold til den bæredygtige udvikling. Der bliver således også skabt en diskurs i kommunikationen, som understøtter det iagttagede social demand omkring research og teknologisk udvikling. Det er imidlertid ikke de eneste elementer, der kædes sammen med bæredygtighed i kommunikationen. Det bliver således iagttaget, at også uddannelsessystemet har, og skal, tilpasse sig til en ny verden:

“Competences and skills needed for the green transition are not the same as for a society based on fossil fuels. This is reflected in the educational system on all levels from primary school to universities, where the green transition has triggered a change in study programmes unseen a decade ago” (DK, 2019: 176).

Det kan altså iagttages, hvordan Danmark iagttager uddannelse som en vigtig del af den bæredygtige omstilling. Det bliver iagttaget, at ved omstillingen fra fossile brændsler til vedvarende energikilder, er der ligeledes behov for ny viden og kompetencer. Uddannelse bliver således kædet sammen med bæredygtighed i kommunikationen, og der skabes en bestemt diskurs, hvor uddannelsessystemet får en essentiel rolle i den bæredygtige omstilling. Denne iagttagelse må ses som en forlængelse af Danmarks iagttagelser af det generelle behov for teknologisk udvikling, research og innovation, som i høj grad trækker på et kompetent uddannelsessystem. Det må ligeledes ses som iagttagelse, der er en forlængelse af iagttagelserne omkring den økonomiske bæredygtighed, at uddannelsessystemet skal tilpasses til at uddanne folk til arbejde i den bæredygtige industri.

Det er således blevet vist i ovenstående afsnit, hvordan Danmark i kommunikationen kæder elementerne *research*, *uddannelse* og *innovation* sammen med bæredygtighedsbegrebet. Der skabes

således en bestemt diskurs, hvor disse elementer bliver en vigtig del af den bæredygtige omstilling. Det er ligeledes blevet konkluderet, at disse iagttagelser bør ses i lyset af Danmarks iagttagelser omkring både økonomi og energisikkerhed, da den generelle iagttagelse af den bæredygtige omstilling af både energiproduktionen og økonomien i høj grad bygger på teknologisk udvikling, såvel som forbedring af kompetencer og nye innovative løsninger på bæredygtighedsområdet.

Delkonklusion

Det er i ovenstående analyse blevet vist, hvordan Danmark har sat nogle nationale klimamål, som er væsentlig højere end EU's fælles klimamål for den samlede union. Det er blevet konkluderet i den sammenhæng, at Danmarks iagttagelse af ambitiøse nationale klimamål skaber en bestemt diskurs omkring bæredygtighed, som påvirker iagttagelserne af såvel bæredygtighedsbegrebet generelt, som iagttagelserne af EU-Kommissionens diskurs omkring bæredygtighed. Det er ligeledes blevet vist, hvordan Danmark anno 2019/2020 ligeledes iagttager, at de har et andet udgangspunkt i forhold til den bæredygtige omstilling, end eksempelvis Polen, da den bæredygtige omstilling har været undervejs i Danmark i lang årrække. Det er således også på den baggrund, at det blev iagttaget, at hvor både EU og Polen betragter bæredygtighedsmålene frem mod 2030 som ekstremt ambitiøse, iagttager Danmark, at bæredygtighedsmålene bør være højere og mere ambitiøse. Det blev således vist, hvordan Danmark i kommunikationen dislokerer den ækvivalente sammenhæng ved EU's klimamål som ambitiøse, og dermed skaber en agonistisk relation til den diskurs. Ligesom det blev vist, at Danmarks iagttagelser af omstillingen til vedvarende energikilder differentierer sig markant fra Polens iagttagelser. Der bliver således iagttaget den samme udfordring omkring udfasningen af kuldrevne energikilder og overgangen til mere svingende vedvarende energikilder. Løsningen bliver imidlertid iagttaget forskelligt, da Polen iagttager, at den eneste løsning på at sikre en høj energisikkerhed er, at beholde de kuldrevne energikilder, iagttager Danmark det derimod ikke som en løsning at gå på kompromis med den bæredygtige omstilling.

Det er ligeledes blevet vist, hvordan der bliver konstrueret en række social demands i kommunikationen omkring research og teknologisk udvikling, energisikkerhed og nødvendigheden af at udforske de økonomiske muligheder i forbindelse med den bæredygtige omstilling. Der bliver således konstrueret et verdensbillede, hvor disse elementer bliver en central del af iagttagelserne af bæredygtighedsbegrebet, da det ønskes at løse disse social demands. Hele iagttagelsen af den bæredygtige omstilling bliver således præget af en bestemt diskurs omkring disse social demands.

I analysen af meningsdannelse omkring bæredygtighedsbegrebet blev det vist, hvordan Danmark kæder *økonomi* og bæredygtighed sammen i ækvivalente relationer i kommunikationen. Det blev blandt andet iagttaget, at Danmark iagttager den bæredygtige omstilling som en økonomisk mulighed på flere områder, som eksempel eksport af teknologi og viden samt jobskabelse. Det blev også vist, at denne iagttagelse ikke er noget nyt i Danmark, men at der gennem en årrække er blevet fokuseret på at styrke Danmarks position i den bæredygtige omstilling, både i forhold til nationale problematikker som energisikkerhed og opnåelse af de nationale klimamål, men også for at styrke Danmarks position på det globale marked for bæredygtighed. Det blev altså vist, hvordan der bliver skabt ækvivalens mellem bæredygtighed og økonomi, ved at kæde flere økonomiske elementer sammen med bæredygtighedsbegrebet, og dermed skabe en bestemt diskurs omkring bæredygtighed som en økonomisk mulighed.

Det blev ligeledes vist, hvordan *energisikkerhed* i kommunikationen kædes sammen med bæredygtighedsbegrebet i forsøget på at skabe en ækvivalent sammenhæng mellem elementerne. Det blev iagttaget, hvordan Danmark iagttager, at al kul som en del af elektricitetsproduktionen skal være udfaset inden 2030. I den forbindelse blev det vist, at Danmark - ligesom Polen - iagttager denne proces som problematisk, da vedvarende energikilder som vindenergi og solenergi har større udsving i produktionen. Det blev iagttaget, hvordan Danmark ikke ser det som en løsning, at gå på kompromis med hverken energisikkerheden eller den bæredygtige udvikling. Disse elementer skabes som en ækvivalent relation, hvor de begge fremstår som nødvendigheder. Det blev derfor også vist, hvordan Danmark iagttager forskellige løsninger på problemet med energisikkerheden, som interkonnektivitet og forbedring af opbevaringsmulighederne.

Slutteligt i denne analysedel blev det vist, hvordan elementerne *research*, *uddannelse* og *innovation* kædes sammen med bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen. Det blev iagttaget, at Danmark iagttager research og teknologisk udvikling og innovation som en nødvendighed del af den bæredygtige omstilling, hvis Danmark skal nå de nationale klimamål og samtidig opretholde et velfungerende samfund. Elementerne bliver således skabt som en ækvivalent relation til bæredygtighedsbegrebet, da de bliver konstrueret som nødvendige for den bæredygtige omstilling. Det blev vist, hvordan der bliver konstrueret en række argumenter for denne iagttagelse, når kommunikationen konstruerer et verdensbillede, hvor udviklingen på disse områder er nødvendig i forhold til implementering af den bæredygtige omstilling. Det blev ligeledes vist, hvordan Danmark iagttager uddannelse som et ækvivalent element til bæredygtighed i forhold til udviklingen af hele uddannelsessystemet i retning af bedre kompetencer i en moderne bæredygtig verden.

Diskussion

De foregående analyser har inden for den teoretiske ramme analyseret bæredygtighedsbegrebet ud fra præmissen for Ernesto Laclau og Chantal Mouffes teoretiske apparat. Formålet med nedenstående analyse er, at anvende de analytiske iagttagelser fra de foregående analyser til at diskutere iagttagelserne af de nationale energi- og klimaplaner fra henholdsvis Polen og Danmark i et mere diskuterende afsnit. Det er ikke diskussionens formål at diskutere uden belæg, men det er formålet at skabe en dynamisk diskussion, der tager udgangspunkt i nogle af iagttagelserne fra de foregående afsnit, men også tager diskussionen af iagttagelserne til at andet niveau, der ikke i lige så høj grad er bundet af den teoretiske ramme. Det er således det primære formål med det kommende afsnit, at diskutere Polen og Danmarks iagttagelser af den bæredygtige omstilling, både i forhold til hvordan der gives mening til bæredygtighedsbegrebet i de nationale energi- og klimaplaner, men specielt hvordan de diskurser, der bliver konstrueret i kommunikationen, sætter Polen og Danmark i forskellige positioner i den bæredygtige omstilling, samt en diskussion omkring, hvordan konteksten og den overordnede diskurs påvirker iagttagelserne af bæredygtighedsbegrebet.

Det er tidligere blevet vist, hvordan Danmark og Polen har forskellige iagttagelser af deres udgangspunkter for den bæredygtige omstilling, hvis man ser fra de nationale energi- og klimaplaner fra 2019 og frem mod 2030, såvel som frem mod 2050. Det er blandt andet blevet tydeliggjort i de foregående analyser, hvordan Danmark iagttager, at de gennem en lang årrække har været i gang med en omstilling til mere vedvarende energikilder, ved blandt andet at fokusere og investere i vindenergi de sidste mange år. Danmark iagttager således sig selv anno 2019, som et land i en position, hvor landet er et stykke over de europæiske klimamål for 2020, hvorfor Danmark således også er i en favorabel position i forhold til at nå de europæiske klimamål for 2030. Det er ligeledes blevet vist i den sammenhæng, at Danmark har sat nogle nationale klimamål for 2030, som er væsentlig højere end de samlede europæiske klimamål. Det er derimod blevet vist, hvordan Polen iagttager klimamålene for 2020 som ambitiøse, selv om Polen nåede de europæiske mål, men også iagttager klimamålene for 2030 som meget ambitiøse og dermed nogle mål, som kræver meget arbejde at opnå. Disse iagttagelser afspejler således et meget forskelligt udgangspunkt for en bæredygtig fremtid frem mod 2030, hvor Danmark iagttager, at de europæiske klimamål for 2030 ikke er ambitiøse nok, mens Polen iagttager hårdt arbejde frem mod 2030, hvis de på national plan skal nå de europæiske klimamål.

Det er med disse iagttagelser i mente, at det i følgende afsnit vil blive diskuteret, hvorvidt disse iagttagelser er resultatet af nogle bevidste valg, mere end blot tilfældige iagttagelser. Der er flere

forskellige facetter i diskussionen omkring Polen og Danmarks tilgang til den bæredygtige udvikling, som dette projekt finder interessant at diskutere. Først og fremmest er det tidligere blevet vist, hvordan Danmark anno 2020 iagttager sig selv som væsentlig bedre positioneret til den bæredygtige omstilling end Polen. Dette er imidlertid ikke blot en tilfældighed ifølge Danmark:

“Moreover, Denmark has established a position among the world’s elite in renewable energy through decades of committed efforts” (DK, 2019: 28).

Der bliver således argumenteret for, at Danmarks position i verdenseliten i forhold til vedvarende energi ikke er en tilfældighed, men mere et spørgsmål om mange årtiers forpligtelse til at omstille landet til en mere bæredygtig position. Det kan således diskuteres, hvorvidt Danmark - sammen med nogle af de andre lande - kan tillade sig at presse på for højere klimamål for det samlede EU, når der er så meget forskel på landene? Det er nemt for Danmark at argumentere for, at EU’s klimamål for 2030 ikke er ambitiøse nok, når Danmark er tæt på at nå målene allerede i 2020, mens lande som Polen har kæmpet hårdt for at opnå 2020-målene, og dermed også ser det som en væsentlig større udfordring at opnå klimamålene for 2030. Det kan dog også diskuteres, hvorvidt Polen bør tage større ansvar for den bæredygtige omstilling, end det for nuværende er tilfældet? Det er i tidligere analyse blevet vist, hvordan Polen iagttager de kuldrevne energikilder som en nødvendighed for stabil energisikkerhed, men det samme har problemet været, og er stadig i nogen grad, gældende i Danmark, men gennem prioritering og fokus på vedvarende energikilder, er det lykket at nå til en stort set fuldstændig udfasning af kuldrevne energikilder. Det er dog tydeligt, at Polen ikke på samme måde ønsker at blande sig for meget i omstillingen:

“The issue of ensuring the adequacy of the electricity system and the flexibility of the energy system with regard to renewable energy production in the context of market integration is a process which, by definition, engages a larger number of entities. Therefore, it is not relevant to set national objectives in this respect. The reason for this is that their achievement will depend on other entities engaged in the process” (Polen, 2019: 43).

Polen bruger altså blandt andet argumentet her, at det ikke er relevant at sætte nationale målsætninger for den vedvarende elproduktion, fordi omstillingen afhænger af mange enheder. Det må imidlertid antages, at elproduktionen i Polen ikke er bygget ret meget anderledes op end i resten af de europæiske lande, hvorfor det i højere grad må ses som en prioritering, om man ønsker at støtte og facilitere den bæredygtige omstilling. Iagttagelserne af bæredygtighedsbegrebet må således også i nogen grad ses som resultatet af disse valg og prioriteringer. Der kan argumenteres for, at det ikke er tilfældigt, at hverken Danmark eller Polen iagttager bæredygtighed, som de gør i kommunikationen. Deres iagttagelser er således en måde at konstruere den bæredygtige omstilling på, som både passer ind i landenes nuværende situation, men også i forhold til fremtidige planer. Det kan således diskuteres, om der ikke i nogen grad er tale om strategisk kommunikation, anden ordens strategi, mere end blot tilfældige iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet.

“The implementation of nuclear power projects will make it possible to meet the increasing electricity demand, will enhance the diversification of energy sources and will help to reduce national greenhouse gas emissions and dust and gas emissions. Nuclear power plants are a stable and reliable energy source and this is why they may be the basis for the operation of the electricity system” (Polen, 2019: 28).

Det kan altså her ses, hvordan Polen planlægger at udvide energiproduktionen med atomenergi i fremtiden. Det er imidlertid en proces, som først er køreklar om nogle år, hvorfor det således også er i Polens interesse at vente lidt med den bæredygtige omstilling for alvor. Det er således en interessant overvejelse, at Polen planlægger at indfase atomkraft som en del af energiproduktionen for fremtiden. Hvis atomenergi skal overtage en stor del af produktionen for fremtiden i Polen, giver det så mening at bruge ressourcer på en stor omstilling fra kuldrevne energikilder til vedvarende energikilder nu? Er det værd at risikere energisikkerheden og bruge ressourcer på en omstilling til vedvarende energi, eller kan det bedre betale sig at vente, til man er klar med atomenergi, som kan overtage for de kuldrevne energikilder?

Næsten samme diskussion kan tages med henhold til de danske iagttagelser af den bæredygtige omstilling. Det er blevet vist, hvordan Danmark mener, at EU bør sætte mere ambitiøse mål for den bæredygtige omstilling inden 2030. Det er imidlertid også blevet vist, hvordan Danmark iagttager sig

selv som en af de førende nationer på globalt plan i forhold til viden og teknologisk udvikling på området for vedvarende energi. Danmark samarbejder ligeledes med de andre nordiske lande i forhold til den retning:

“According to its strategy for the period 2018-2021 the vision of NER is to create the knowledge basis for the Nordic countries to become global leaders in smart energy” (DK, 2019: 126).

Det er således tydeligt, at Danmark iagttager muligheder for at være, og fortsat blive en af de globale ledere inden for bæredygtighed. Det er også tidligere blevet vist, hvordan Danmark iagttager eksport af viden og teknologiske inden for bæredygtighed er et fortsat stort potentiale for den danske økonomi. Det potentiale bliver således kun større, jo flere lande, der bliver en del af den bæredygtige omstilling i højere og højere grad. Danmark iagttager således sig selv som en nation i førersædet i forhold til vedvarende energikilder, hvorfor det må antages, at Danmark også bliver et af de lande, der tjener på udbredelsen af den bæredygtige omstilling. Det er således et interessant spørgsmål, om disse overvejelser ligeledes ligger til grund for Danmarks iagttagelser af de europæiske klimamål som manglende ambitioner.

Et sidste element af iagttagelserne fra de nationale energi- og klimaplaner, som der ønskes diskuteres, er iagttagelserne af energisikkerhed. Det er blevet vist i analyserne, hvordan både Danmark og Polen iagttager problemer i forhold til energisikkerheden som en del af den bæredygtige omstilling. Begge lande iagttager, at de vedvarende energikilder har væsentlig flere udsving end de kuldrevne energikilder, hvilket har negativ effekt på energisikkerheden. Det er således de samme problemer omkring energisikkerheden, der bliver iagttaget af både Danmark og Polen. Det interessante ved denne problemstilling er således løsningen på problemet, hvor enighed mellem de to lande imidlertid må siges at ophøre. Det er blevet vist tidligere, hvordan Danmark ikke ser det som en mulighed at gå på kompromis med den bæredygtige omstilling, hvorfor problemet med energisikkerheden må løses på en bæredygtig måde. Polen mener derimod, at energisikkerheden i landet er så vigtig, at det er nødvendigt at beholde de kuldrevne energi for at sikre leveringen af energi på nationalt plan. Det er imidlertid interessant, hvordan Danmark iagttager interkonnektivitet som en løsning på problemet, mens Polen ser det som den eneste løsning at beholde de kuldrevne

energikilder. Begge løsninger går således i perfekt forlængelse af landenes planer for fremtiden. Det er altså ikke blot et spørgsmål om, hvordan bæredygtighedsbegrebet iagttages, men også hvordan disse iagttagelser skaber en bestemt diskurs, som passer ind i de pågældende landes planer for nutiden og fremtiden.

Det kan imidlertid også diskuteres, hvorvidt det overhovedet er muligt for Polen og Danmark i de nationale energi- og klimaplaner, at kommunikere andet end energisikkerhed som en prioritet for landet. Det er imidlertid svært at forestille sig, at de i officielle dokumenter skulle argumentere for, at energisikkerheden for befolkningen og industrien ikke havde betydning. Det kan således overvejes, om anden kommunikation omkring energisikkerheden overhovedet er mulig. Den samme problemstilling gør sig gældende vedrørende den økonomiske bæredygtighed. Der er tidligere blevet redegjort for, at projektet er indforstået med, at projektet er en del af en overordnet diskurs omkring bæredygtighed. Denne diskurs foreskriver også, at den bæredygtige omstilling har økonomisk potentiale. Det er således også svært at forestille sig, at Danmark eller Polen har mulighed for at kommunikere i en anden diskurs, end den forståelse af økonomisk bæredygtighed.

Konklusion

Dette projekt har med udgangspunkt i Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteoretiske apparat undersøgt problemformuleringen: *Hvordan forsøger EU-Kommissionen i oplægget 'På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030' at sætte en diskurs for bæredygtighed, og hvordan foregår der en hegemonisk kamp blandt medlemslandene om denne diskurs?*

Ud fra arbejdsspørgsmålet: *Hvordan iagttager EU-Kommissionen bæredygtighedsbegrebet, og hvordan forsøger de at konstruere en bestemt diskurs omkring begrebet i kommunikationen?* blev det i projektets første analysedel iagttaget, hvordan EU-Kommissionen ikke iagttager klimaforandringerne og den bæredygtige omstilling som et spørgsmål, men som et faktum. Det blev ligeledes vist i den sammenhæng, at EU-Kommissionen iagttager, at EU skal fortsætte og accelerere den bæredygtige omstilling.

Det blev desuden vist i analysen, hvordan EU-Kommissionen iagttager social demands fra befolkningen omkring levestandard. Ud fra denne iagttagelse blev det vist, hvordan EU-Kommissionen forsøger at fiksere mening til bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen, ved at kæde begrebet sammen med elementerne *økonomi, social retfærdighed* og *uddannelse og innovation*. Analysen viste blandt andet, hvordan EU-Kommissionen i kommunikationen konstruerer en ækvivalent relation mellem økonomi og bæredygtighed, ved konstruere bæredygtighed som noget, der skaber øget levestandard, skaber jobs og øger omsætning hos de europæiske virksomheder.

Det blev desuden vist, hvordan EU-Kommissionen konstruerer bæredygtighedsbegrebet som noget, der forbedrer levestandarden, de sociale rettigheder og sundheden hos den europæiske befolkning, hvorfor der således bliver skabt en ækvivalent relation mellem bæredygtighed og social retfærdighed i kommunikationen.

Det blev slutteligt i den første analysedel vist, hvordan EU-Kommissionen konstruerer uddannelse, innovation og teknologisk udvikling som katalysatorer for den bæredygtige omstilling, og på den måde skaber en ækvivalent relation mellem bæredygtighed og disse elementer.

Ud fra arbejdsspørgsmålet: *Hvilken relation skabes der til EU-Kommissionens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet i Polens kommunikation, og hvordan gives der mening til bæredygtighedsbegrebet?* blev det i den anden analysedel iagttaget, hvordan Polen i

kommunikationen dislokerer en række af de ækvivalente sammenkædninger, som blev konstrueret i EU-Kommissionens kommunikation. Det blev blandt andet vist, hvordan Polen dislokerer ækvivalente sammenhæng mellem bæredygtighedsbegrebet og økonomisk rentabilitet, ved at iagttage, at den bæredygtige omstilling ikke blot er positiv i økonomisk sammenhæng, men i stedet kan have negative økonomiske konsekvenser specielt ved omstillingen til vedvarende energikilder. Det blev således vist, hvordan der i Polens kommunikation bliver konstrueret et bestemt agonistisk forhold til EU-Kommissionens forsøg på at fiksere en hegemonisk diskurs omkring bæredygtighedsbegrebet.

Det blev ligeledes vist, hvordan Polen iagttager de økonomiske fordele med større skepsis end EU-Kommissionen, men at der imidlertid iagttages økonomiske muligheder, hvis den bæredygtige omstilling foretages rigtigt. Det blev vist i analysen, hvordan Polen iagttager omstillingen til vedvarende energikilder med skepsis, blandt andet på grund af deres iagttagelser af kulsektorens betydning for landet på grund af dens betydning for leveringen af energi og de jobs, som kulsektoren leverer i Polen. Det blev vist, hvordan Polen konstruerer økonomisk vækst som en flydende betegner i kommunikationen, der bruges til at betegne bæredygtighed på en bestemt måde.

Det blev ligeledes vist, hvordan energisikkerhed i Polens kommunikation bliver iagttaget som det vigtigste element i den bæredygtige omstilling. Analysen viste, hvordan Polens iagttagelser af energisikkerhed præger deres iagttagelser af bæredygtighed, idet energisikkerheden er essentiel i forhold til, hvordan Polen iagttager den bæredygtige omstilling. Det blev også her vist, hvordan energisikkerhed bliver konstrueret som en tom betegner i kommunikationen, der betegner bæredygtighed på en bestemt måde.

Det blev slutteligt i den anden analysedel iagttaget, hvordan Polen accepterer EU-Kommissionens diskurs omkring research, uddannelse og innovation, som områder der er essentiel for den bæredygtige omstilling og hvor der bør investeres i udvikling. Det blev vist, hvordan der i kommunikationen bliver givet mening til bæredygtig innovation som noget økonomisk rentabelt, hvorfor der bliver skabt en ækvivalent relation mellem elementerne.

Ud fra arbejdsspørgsmålet: *Hvilken relation skabes der til EU-Kommissionens iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet i Danmarks kommunikation, og hvordan gives der mening til bæredygtighedsbegrebet?* blev det vist i den tredje analysedel, hvordan Danmark ikke blot har sat

nogle klimamål, som er væsentlig højere end de europæiske klimamål, men også iagttager sig selv i en rigtig god position frem mod 2030, i forhold til lande som eksempelvis Polen. Det blev på baggrund af disse iagttagelser vist, hvordan Danmark i kommunikationen dislokerer EU-Kommissionens diskurs omkring de europæiske bæredygtighedsmål som ambitiøse, og derved skaber en agonistisk relation. Det blev ligeledes vist, hvordan Danmark iagttager samme problem som Polen, i forhold til omstillingen til vedvarende energikilder, det blev dog i den sammenhæng vist, at Danmark ikke iagttager det som en mulighed at gå på kompromis med den bæredygtige omstilling, ved eksempelvis at beholde kuldrevne energikilder.

Det blev desuden vist i analysen, hvordan Danmark i kommunikationen konstruerer en række social demands omkring research og teknologisk udvikling, energisikkerhed og nødvendigheden af at udforske de økonomiske muligheder i den bæredygtige omstilling. Disse social demands konstruerer således et bestemt verdensbillede, hvor de bliver essentielle for Danmarks iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet.

I analysen af, hvordan der i Danmarks kommunikation gives mening til bæredygtighedsbegrebet blev det iagttaget, hvordan bæredygtighed kædes sammen med en række økonomiske elementer som eksport af teknologi og viden, samt jobskabelse. Bæredygtighed bliver således i Danmarks kommunikation konstrueret som noget økonomisk rentabelt, når kommunikationen konstruerer begrebet i disse relationer. Det blev derfor vist, hvordan Danmark i kommunikationen skaber en diskurs omkring bæredygtighed som en økonomisk mulighed.

Det blev ligeledes i analysen af Danmarks kommunikation iagttaget, hvordan energisikkerhed også kædes sammen med bæredygtighedsbegrebet i kommunikationen. Det blev iagttaget, at Danmark - ligesom Polen - iagttager omstillingen fra kuldrevne energikilder til vedvarende energikilder som problematisk på grund af udsving fra de vedvarende energikilder. Det blev dog vist, hvordan Danmark konstruerer energisikkerhed og bæredygtighed således, at det ikke iagttages som en mulighed at gå på kompromis med nogle af delene, hvorfor Danmark iagttager flere løsninger på problemet, som udvikling af interkonnektivitet og opbevaringsmuligheder.

Det blev slutteligt i den tredje analysedel vist, hvordan Danmark iagttager research, uddannelse og innovation som en essentiel del af den bæredygtige udvikling, ved at konstruere disse elementer som en uundgåelig del af omstillingen, hvis Danmark skal opnå de nationale klimamål, samtidig med at opretholde et velfungerende samfund. Elementerne bliver således konstrueret i kommunikation som en nødvendighed i den bæredygtige omstilling.

Projektet blev afsluttet med et mere diskuterende afsnit, som havde til formål at diskutere Polen og Danmarks iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet mere frit fra den stramme teoretiske ramme. Det var således formålet at anvende iagttagelserne fra analyserne til at diskutere, hvordan Polen og Danmark iagttager bæredygtighedsbegrebet, samt hvordan disse iagttagelser er skabt af strategiske valg, og ikke blot er tilfældige iagttager af bæredygtighed. Det blev blandt andet diskuteret - ud fra iagttagelserne af Danmarks iagttagelser af deres egen position i den bæredygtige udvikling - hvorvidt Danmark, sammen med nogle af de andre lande, som er langt fremme i den bæredygtige udvikling kunne tillade sig at presse lande som Polen til mere ambitiøse klimamål.

Det blev i den sammenhæng diskuteret, hvorvidt disse positioner, som iagttagelserne af bæredygtighed fra henholdsvis fra Polen og Danmark er udtryk for neutrale iagttagelser, eller i højere grad udtryk en anden ordens strategi. Der blev således argumenteret for, at Polen som en del af deres bæredygtighedsplan vil indføre atomkraft, som imidlertid først for alvor kan være i funktion efter 2030. Det blev således diskuteret, at det derfor er i Polens interesse, at bruge så få ressourcer som muligt på omstilling til andre vedvarende energikilder som vindenergi frem mod 2030, hvor atomkraft overtager en stor del af den polske produktion. Polen har således interesse i, at de europæiske bæredygtighedsplaner frem mod 2030 har færrest mulige omkostninger for økonomien. Det modsatte gør sig derimod gældende for Danmark, som iagttager dem selv som et af de førende lande inden for den bæredygtige udvikling, også når det gælder eksport af teknologi og viden på bæredygtighedsområdet. Danmark har således interesse i, at bæredygtighedsplanerne for EU er så høje som muligt, fordi det åbner nye markeder for eksport.

Den samme diskussion blev foretaget i forhold til energisikkerheden, hvor det tidligere er blevet vist, at landene iagttager det samme problem omkring udsving hos de vedvarende energikilder, men iagttager løsningen forskelligt. Det blev således diskuteret, hvordan Polens løsning med at beholde de kuldrevne energikilder ligeledes sætter dem i en perfekt position i forhold til deres fremtidige bæredygtighedsplaner. Det samme gør sig gældende for Danmark, som blandt andet iagttager interkonnektivitet og forbedring af opbevaringsmuligheder som løsning på problemet, som ligeledes er to løsninger, der passer ind i Danmarks overordnede bæredygtighedsplan. Det blev således vist i diskussionen, at iagttagelserne af bæredygtighedsbegrebet med stor sandsynlighed ikke blot bør opfattes som neutrale, tilfældige iagttagelser, som også som en strategisk konstruktion af begrebet, som passer til landenes planer for fremtiden.

Slutteligt blev det diskuteret, om konteksten for dokumenterne som officielle dokumenter havde betydning for kommunikationen. Det blev konkluderet, at det må anses som noget nær en umulighed for Polen og Danmark at kommunikere omkring den bæredygtige omstilling som noget, der har negativ betydning for landenes økonomi og energisikkerhed.

Kritisk refleksion

På baggrund af redegørelsen for projektets litterære positionering og formål, samt på bagkant af analysen foretaget i dette projekt, ønsker nedenstående afsnit at reflektere over, hvorvidt projekt er nået i mål med ambitionerne, samt hvilke problemer projektet er stødt på i processen, og hvordan de har påvirket resultatet. Der blev i redegørelsen for projektets litterære position henvist til overbevisningen om en overordnet hegemonisk diskurs omkring bæredygtighed i den vestlige verden. Det var således fra starten ikke projektets formål i mere klassisk Laclau og Mouffe forstand at undersøge kommunikative dislokationer, som for alvor forsøgte at bryde med den overordnede diskurs omkring bæredygtighed, men derimod inden for denne kontekst at undersøge, hvordan iagttagelser af bæredygtighedsbegrebet differentierede sig på europæisk plan. Det var ligeledes projektets formål, at bruge konteksten for empirien som en styrke, i forhold til at producere en mere kompatibel analyse. De nationale energi- og klimaplaner er udarbejdet af fra den samme skabelon, hvorfor det tidligere er blevet redegjort for formålet med at vælge disse dokumenter, da de er kompatible i et analytisk perspektiv, fordi det tydeliggør forskellene. På bagkant af analyserne, er det dog værd at overveje, om konteksten for dokumentet på forhånd udelukkede en del kommunikative muligheder. Som det også blev diskuteret i projektets diskussion, er det svært at forestille sig, at hverken Polen eller Danmark skulle kommunikere negativt omkring eksempelvis økonomi og energisikkerhed. Projektet var således opmærksom på, at der ikke ville blive iagttaget markante forskelle og antagonistiske relationer i empirien. Det er dog alligevel en interessant refleksion, hvorvidt den forholdsvis snævre kontekst har forårsaget implikationer i processen.

Projektet vil argumentere for, at det på baggrund af projektets formål fra starten af processen, ikke har haft implikationer for opfyldelse af projektets formål. Det er imidlertid en refleksion værd, at det havde givet anderledes iagttagelser og pointer, hvis projektet havde valgt at gå i en bredere retning i den empiriske udvælgelse. Der kunne eksempel have været inddraget andre dokumenter fra Polen og Danmark, som havde bidraget til større diversifikation i iagttagelserne af bæredygtighed. Projektet vil således konkludere, at konteksten for projektet og empirien som sådan, ikke har haft indflydelse på opfyldelsen af projektets formål, men der er ligeledes plads til diskussion omkring, hvorvidt denne kontekst kunne være brudt mere.

Referencer

Bøger:

Andersen Åkerstrøm, Niels (1999): *Diskursive analysestrategier*. Frederiksberg Bogtrykkeri A/S.

Hansen, Allan Dreyer (2006): "Diskursteori – Konstruktivisme og negativitet", I: Hansen & Sehested (red.) *Konstruktive Bidrag: Om teori og metode i konstruktivistisk videnskab*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag. 35-65.

Howarth, David (2005): "Saussure, strukturalisme og symbolsystemer", I: "Diskurs. En introduktion. København: Hans Reitzels forlag. 32-55.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985): "Hegemoni and Socialist Strategy", Verson, London.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (2002): "Det radikale demokrati", Roskilde Universitetsforlag.

Laclau, Ernesto (2005): "On populist reason", Verso, UK.

Laclau, Ernesto (2007): "Emancipation(s)", London, Verso.

Web:

(Consilium.Europa1) *Energiunionen*. (2020).

<https://www.consilium.europa.eu/da/policies/energy-union/> - Sidst besøgt 15/05-2020

(DR1) Kallestrup, Cecilie & Eller, Emil (2019). *Forskerne har talt: Ja, det blev et klimavalg*.

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketingsvalg/forskerne-har-talt-ja-det-blev-et-klimavalg> - Sidst

besøgt 15/05-2020

(DR2) Sommerand, Malthe (2019). *EU-lande enige om klimamål: Men Polen vil ikke være med*.

<https://www.dr.dk/nyheder/udland/eu-lande-enige-om-klimamaal-men-polen-vil-ikke-vaere-med> -

Sidst besøgt 15/05-2020

(EUKOM1) *National energy and climate plans (NECPs)*. (2019).

https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/national-energy-climate-plans_en#final-necps -

Sidst besøgt 15/05-2020

(Europarl) *EU-valg 2019: Det BLEV et klimavalg*. (2019).

<http://www.europarl.europa.eu/denmark/da/nyheder-arrangementer/eu-valg-2019-det-blev-et->

[klimavalg](http://www.europarl.europa.eu/denmark/da/nyheder-arrangementer/eu-valg-2019-det-blev-et-klimavalg) - Sidst besøgt 15/05-2020

(Information1) Hansen, Jesper Løvenbalk (2019). *USA forlader (måske) Paris-aftalen om et år*.

Men det afhænger af, hvem der vinder valget. [https://www.information.dk/udland/2019/11/usa-](https://www.information.dk/udland/2019/11/usa-forlader-maaske-paris-aftalen-aar-afhaenger-hvem-vinder-valget)

[forlader-maaske-paris-aftalen-aar-afhaenger-hvem-vinder-valget](https://www.information.dk/udland/2019/11/usa-forlader-maaske-paris-aftalen-aar-afhaenger-hvem-vinder-valget) - Sidst besøgt 15/05-2020

(mst) *Hvad er bæredygtig udvikling?*

<https://mst.dk/erhverv/groen-virksomhed/baeredygtig-udvikling/hvad-er-baeredygtig-udvikling/> - Sidst besøgt 15/05-2020

(Politikken1) *Statsministeren på FN-topmøde: Danmark vil gå forrest i klimakampen.*

(2019). <https://politiken.dk/klima/art7403992/Danmark-vil-g%C3%A5-forrest-i-klimakampen> - Sidst besøgt 15/05-2020

(TheGuardian1) *'Our house is on fire': Greta Thunberg, 16, urges leaders to act on climate.*

(2019). <https://www.theguardian.com/environment/2019/jan/25/our-house-is-on-fire-greta-thunberg-16-urges-leaders-to-act-on-climate> - Sidst besøgt 15/05-2020

(UN1) *Sustainable Development Goals.*

<https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300> - Sidst besøgt 15/05-2020

Bilag:

Bilag 1: (MFF, 2018). *Den flerårige finansielle ramme for 2021-2027(DA)* (2018).

Bilag 2: (KOM, 2019). *EU-Kommissionens oplæg: På vej mod et bæredygtigt Europa i 2030(EN)* (2019)

Bilag 3: (Polen, 2019). *Polens nationale energi- og klimaplan(EN)* (2019).

Bilag 4: (DK, 2019). Danmarks nationale energi- og klimaplan(EN) (2019).